

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Ioan. Petri Maffei, Bergomatis, E Societate Iesv,
Historiarvm Indicarvm Libri XVI.**

Maffei, Giovanni Pietro

Antverpiae, 1605

Selectarvm Epistolarvm Ex India Liber Tertivs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11473

SELECTARVM
EPISTOLARVM
EX INDIA
LIBER TERTIVS.

GASPARIS VILELÆ AD SOCIETATEM IESV.

ANNO MDLXI. Augusto mense urbē Sacaii ingressus sum, quæ in Septentrionē sita, gradus obtinet quinq; & triginta & semis. Cuius Evangelium in ea promulgare cupis, sed non repperi, qui verū id esse faterentur, sed quibus minus ex eo viuerent, famæ & existimationis ratione impediri. gentem enim diuinitatem fluentem, & dignitatis in primis auidam, facile absterret diabolus iniuriis & contumeliis proponendis, quibus in hac vita Christiani ferè semper obnoxii degunt, si ducem ac liberatorem suum imitari voluerint. quo fit, ut ægre admodum Sacaii ad Baptismum accedant. quanquam in iis ipsis difficultatibus quadraginta circiter baptizati sunt, in quibus erant milites quatuordecim prætoriani, quorum ita insignis vitæ morumque mutatio constitit, ut è lapidibus agni mansueti non sine magna omnium admiratione facti esse videantur.

Atque ut Sacaium per eos dies Meaco discederem, diuinitas quidem factum credo, ne videlicet in ea pericula inciderem, quæ mihi nec opinanti imminerebant. Etenim mense postquam Meaco excessi, Meacum quadraginta millium armatorum obsedit exercitus: quæ etiam causa fuit, cur ad Christianos, sicuti promiseram, non redirem. Illius autem incommodis belli Sacaium urbs fortissimè immunis, in primis Iaponis totius contra omnes hostium imperia munitissima. nam ab Occidente alluitur mari, ab aliis vero partibus profundissima cingitur fossa, & aquis plena perpetuis. Atque etiam intestino omni tumultu ac seditionibus vacat, nec rixæ ferè me audiuntur. cum enim urbis viæ suas quæque portas & custodias habeant, statimque cum opus sit occludantur, nullus novus ad fugam

fugam exitus patet, sed continuò comprehensì ad tribunalia per-
trahuntur. Quamquam ii qui inter se inimicitias gerunt, si alter
alteri ad iactum lapidis extra mœnia occurrant, se inuicem malè
admodum accipiunt. Sed ad bellum Meacense reuertor, cuius exi-
tus fuit eiusmodi: Cognita vrbe obsidione patruus Regis, confe-
ssim ei cum exercitu in subsidium venit; huic obuiam iere ex altera
parte Neugori Bonzii, qui hominum ordo quandam militiæ Rho-
diæ speciem refert. Castris igitur Meacum inter & Saçaium loca-
ris, crebra prælia committebantur: ita tamen, vt res Bonziorum
semper esset superior. denique vigesimo die cùm ad vniuersam di-
micationem ventum esset, Regis patruus victus, quoddam in ca-
strum confugit. Rex autem Meaci, eius rei nuntio audito, se in ar-
cem recepit vrbe deserta, quæ ab hostibus capta, rapinis incendio-
que vastata est. iidem sequuti victoriam, signis ad castrum, de quo
diximus, motis; patrum Regis eiusque copias omnino delere pa-
rauerant; cùm Rex Meaci exercitu viginti millium hominũ quam
occultissimè instructo, & ingenti flumine superato, hostes nec opi-
nantes tanto impetu oppressit, vt, cùm essent ad hominum trigin-
ta millia, fusi fugarique sint. quos Rex deinde coniunctis cum pa-
truo viribus fugientes Meacum vsque insecutus, tanta ipsorum
cade vrbe recepit, vt multos in annos ea victoria debellatum esse
existimetur. Itaque aduersa factio extremam sibi perniciẽ metuẽs,
pacem ab Rege petiit, sèque interponẽte Vo, siue Dairi, qui rebus
ad honorem dignitatẽque pertinentibus toto Iapone præsidet,
impetrauit. In his tamen belli periculis & calamitatibus tẽplum
nostrum Dei beneficio integrum & incolume perstitit: & in ipsa
obsidione Laurentius Iaponius Meacum bis penetravit, (nam me
ipsum per litteras Cosmus ante sedatos tumultus eò redire planè
veruerat) semel ad celebrandas cum Christianis Natales Domini
ferias: iterum ab iisdem euocatus ad gratias principibus ciuitatis
agendas, qui Bonzios, cùm tẽplũ nostrũ per vim occupassent, in-
iusta possessione magno bonorũ gaudio depulerant. Toto eo belli
tẽpore, quod annũ circiter viguit, pia quædam munia Christiani
Meacenses obiẽre, tribus in singulos menses viris institutis ad pau-
perũ incõmoda subleuanda eleẽmofynis, quæ ob eam ipsam rem
in commune cõferebantur; cùm etiã semel in mense in consilio pu-
blico de ipsorum pauperum commodis ageretur. Mulier verò
Christiana in primis locuples & honesta, cùm liberos non habe-
ret, partem suam bonorum à marito obrinuit; eãque in men-
dicos, lepra vlceribusque tota vrbe finibusque Meacensibus la-
borantes, quamquam nonnullis obtreçantibus Bonziis, magna

tamen

tamen cæterorum omnium, qui nihil vnquam simile viderant, admiratione atque approbatione distribuit.

Multa in his locis cœnobia Bonziorum visuntur, in quæ (vt a iunt) pœnitentiæ causa se recipiunt, qui mundo nuntium remisere, densis ad eò tenebris obcæcati, vt nefaria flagitia in hisce cœnobiis admittere nulla religio sit. nam discrimine rectè vel perpetu facti cunfuso, seditioibus, furtis, rapinis, cædibus, cuncta miscetur. Quam etiam ob causam ex iis quidam nomine Cacubau, vt ea videlicet hominum colluione faceque emergeret, locis ab quot secum adhibitis, Bonziorum formam instituit, eorū qui Nigori nominantur: quorum alii precibus vacāt, alii militia, alii opus quotidie singuli perficiendis sagittis. Arma verò semper habent parata, principemq; familiæ suæ Cacubau in deorum numero venerantur. Rectorem, cui pareant, habent nullum; viribus namque certatur, & quamquam in consiliis, qui ætate præeunt, priores sententiam rogantur: suffragiorum tamen iura vsque ad eò promissa sunt, vt quod reliqui omnes communi sententia decreuerint, non modò si intercesserit, prorsus impediatur. Itaque ad vnā eandemque deliberationem toties conuenitur, quoad planè dissentiat opinio. Vbi verò tenebræ se intendere, sepe sese inuicem perimunt diripiunt: nec tamen idcirco se putant leges violare, cum inter muscam aut passerem necare nefas ducant, quòd legibus suis quam animatum verentur occidere.

Nunc paucis exponam, quod anno superiore me fugit, lapsum miserum, cum ad sedes, vt ipsi putant, beatorum migraturi sunt, ratione se ad iter accingant. Eas autem esse varias opinantur: alii infra maria, alias alibi, certis præpositis diis, qui, a quibus in culti sunt, eos in suum quisque domicilium præmii loco perducant, atque ad infernas quidem sedes qui profecturus est, hoc maximo modo se comparat: Dies complures stat vigilans, & ex quodam suggesto de mundi contemptu concionatur. huic alii sese committunt, alii stipem elemosynæ causa largiuntur. nouissimo autem die orationem habet ad comites, qui pro amicitia simul conueniunt. epoto vino conscendunt nauiculam, imposita falsè ad spem rubusque qui occurrunt in itinere præcidendos: nouisque inde vestimentis, manicas lapidibus infarciunt: ad collum autem ingenti saxo religato, quo citius ad paradysum illum suum perueniant, sese è nauigio sponte præcipites dant. Quem mihi videre contigit, hunc septem comites sequebantur, qui quidem tanta cum animi alacritate & gaudio in mare sese projecerunt, vt nouitate spectaculi planè obstupuerim. Qui autem Amidam venerantur, alii

ritum obseruant. Cùm eos tedium cepit vitæ, in specum ad instar doli, in quo confidere possint, sese coniiciunt, ita ex omni parte contactum, vt vna tantùm ex arundine perforata spiritum ducant. atque ita ieiuni ad mortem vsque persistunt, assiduè Deum illum suum seu potiùs dæmonem inuocantes. Nuper in hac vrbe Sacaiò contigit, (quod tamen vt audio haud insolitum est) vt Bõzius quidam pecuniosus, omni scelere ac nequitia infamis, annos natus septuaginta, cum in morbum incidisset, se mori nolle affirmaret. Idem interdiu comedens repenti ex omnium conspectu profusus ablatu est: quod ipsi quoque Iaponii malum & infaustum interpretantur. Est autem in his locis opinio è falsis vatum prædictionibus, ex hoc tempore omnia fore semper pacata. id autem ea ratione confirmant, quòd annus hic post millesimum & quingentesimum alter & sexagesimus, postremus sit (vt ipsi aiunt) inferiorum, quos à quadragesimo septuagesimo numerant: & propterea hoc anno dicunt facinorosos omnes bello consumprum iri, vt pax in posterum vigeat, quam illis dare dignetur Dominus, quo latius sanctissima ipsius religio pertugetur.

BALTHASARIS GAGI AD

SOCIOS.

VI status esset rerum Iaponicarum, & quibus Deo fauente laboribus in vrbe Facata perfuncti essemus, per litteras vobis exposui anno MDLIX. nunc ea perscribam, quæ mihi Goam ex Iapone reperenti in itinere sesquianni spatio contigerunt. Cùm certis de causis Cosmo Turriano necessarium visum esset, vt aliquis nostrum proficisceretur in Indiam; ego eam peregrinationem obire iussus comite vno è fratribus, qui cælum Iaponium non ferebat, Rege, Sociis, & vniuersa Bungi Ecclesia salutata, sexto Calend. Nouemb. MDLX. iuncum (nauis genus id est) vterque cõscendimus, & duodecim dies vento vsi sumus ita secundo, vt nobis iam in conspectu esset ora Sinarum, postridieque nos putaremus portu Veniaga potituros, vbi semper quingenti aut sexcenti Lusitani morantur. vectores igitur & reliqua naualis turba, prospera nauigatione plus æquo elati, prematuris gratulationibus atque conuiujs comearum nauticum consumere atque exhaurire ceperunt. In hac animi iucunditate, cùm ita propè ab continente abessemus, vt quolibet vento littus teneri posse videretur; eo ipso die sub vesperam aduerso repenti flatu increbrescente, imbribusque densissimis tam sæua tempestas exorta, adeoque ingentes excitati sunt fluctus, vt iuncus modò attolleretur altissimè, modò infimè

infirmè magno omnium cum horrore desideret. Augebat perturbacionem ac metum, cum in tempesta nox cœcaque tenebræ, tum minantes circà scopuli. quo in discrimine cum aduerso flatu reuereremur, ecce tibi noctis hora circiter decima gubernaculum nauis effractū in mare delabitur, quo amisso de huiusmodi nauibus planè actum existimatur, statimque propterea precipitur malum iuncus ex vehementi agitatione mergatur, & simul ipsa que vela cum antennis in mare prolapsa sunt. Tum verò omnes longè aliis ac pridie sensibus animi ferò de morte cogitare, cœtatimque ad Confessionem concurrere, incipiunt; tanto omnes terrore percussi, vt mente pœnè emoti viderentur, nequã iam in summa nauis quisquam appareret. vnus gubernator in vado explorando contemplandoque per magnetem cursu totam eam noctem absumpsit. Postridie, sæuiente adhuc mari, fuisque armamentis salutis spes iam ferè nulla supererat. tantū argenti pondus ad reorum centum millia vehabantur, quæ tali tempore nulli nobis vsui esse possent, cum ita vehemens esset agitio, vt aliorum in latus procumbente iunco, ima carina appareret: huiusmodi ex leuitate saburræ & pondere tabulæ non modo retineretur, quo minus in alteram partem recumberet, sed etiam compagibus resolutis, carina fatisceret: quocirca tertio temporis die malum alterum, qui stabat ad puppim, nauis præcipere, & mercatorum cubicula leuandi oneris causa disturbare, ipsi denique foros è crassis trabibus asseribusque compactos resoluere sunt coacti, vasto iam nauis aluocō, ac propemodum vix hic velum exiguum nauclerus è mappis, cubiliumque lintibus ornamentis, veste serica, aliisque nonnullis, quæ tum sese obtulerant, pro re nata concinnat & comparat: quod ipsum statim imperu venti discriptum est. iamque humanæ opis vnum illud supererat: validior clauus ad extrema tempora reseruatus, sed in his periculis metuendum erat, ne repositus ad puppim statim effringatur. Verumtamen, ne in Bornei fyrtes incideremus, quo in locis nonnulla nauigia Lusitanorum è Sinis in Indiam cursu directo perierant, (præsertim cū illuc nos impetus maris deferret, nec plus centum & quinquaginta millia passuum inde abessemus) restitutum est gubernaculum restituere, paruumque; sarcire velum, quo vnus restabat. Sed omni iam veste consumpta, mœrentibus omnibus, quòd nihil ad resarciendū occurreret; diuinitus factum est, vt qui rimas iunci obturandi causa scrutabantur, in sarcinam vestium inciderent, cuius antea non sine luminibus diu multumque frustra quæsitæ, cum merces in Iapone exponeretur, pretium domus

domino magister naus aureis octoginta persoluerat. Ex hac igitur sarcina aduersus venti vim duplici velo cōfecto, & baculis quibusdam arundinibusq; crassis aptato, clauoq; summo conatu locato, quem ego prius precationibus piis & piaculari aqua ritè lustraueram, ceteris eo tēpore vota nuncupantibus variisq; fundētibus non sine lacrymis preces, diē vnum noctēq; processimus: sed cum naus iustis careret velis, atroci tēpestate vsque aded quassabatur, diffractum vt denuo sit gubernaculum. Tum verò seruandi argenti spes prorsus amissa accersiti nauatæ barbari Sinæ, vt vectoribus in scapham confugiētibus, ipsi in iunco remanerēt, aliamq; sibi raptim exstruerent, se deliberaturos ea nocte respōdēt; inde ad sortes dæmonēq; inuocandū conuersi: quod ego cum cernerē, orabam Dominū, ne nos dæmonis arbitratu interire permetteret. Mane, simulatque illuxit, nauatæ sese statim ad alium clauum reficiendum scaphamque parandam expediunt. Clauus è refixis iunci tabulis refectus & collocatus, non diutius sustinuit impetum maris, quam quanto temporis spatio Litanix recitatae sunt: quo magis in suscepta sententia persistebant Christiani, vt in scapham, quotquot ea caperet, sese reciperent, & iuncum vnā cum argento ceterisque desererent, atque ego sanè liberaliter inuitatus in scapham, partim ne pericula adirem noua, partim ne plus ducentos mortales, scaphæ exclusos angustiis, omni solatio destitutos in iunco relinquerem, sacerdotes duos è nostris & fratrem vnum imitari omnino decreueram, qui superioribus annis è Lusitania proficiscentes in Indiam, ad insulas Maldiuanas naufragio & fame perire, quam scapham conscendere, quæ Cocinum incolumis tenuit, ceterisque vectoribus desertis in extremo periculo vitæ, maluerant; inque eo officio vitam naturæ debitam Christo Domino piè fortiterque reddiderant. Sed interea fabri lignarii quartum iam gubernaculum reparauerant, ad quod collocandum pacemque a Deo exposcendam stipe, a vectoribus in hospitale domicilium Bungenis Ecclesiæ corrogata miserante Domino factum est, vt clauus is omnium infirmissimus nos ad continentem aliquādo perduceret. Quindecim ipsos dies ea tempestate iactati sumus, quotidie (vt erant pericula) morientes: cum etiam vulgò neglecte, nec iam clauibus custoditæ argenti laminæ pedibus traherentur. Eiusmodi quippe temporibus pauper spiritu est quilibet.

Initio tempestatis eius, vectores nauasque maturè monuimus, vt animarum saluti consulerent: qui in mea potestate se planè fore cum promississent, ego, vt sublati peccandi occasionibus ad gratiā diuinam magis essent idonei, primū illud curauī, vt feminæ,

quæ

quæ uehebantur in naui, certum in locum abderentur, ubi quinque
 menses remota à virorum oculis perstiterunt: deinde ad carceros
 animandos confirmandosque conuersus, tantum Deo adiuuante
 profeci, ut qui principio abiectis animis concidissent, ad aquarum
 ac fortitudinem reuocati, pro admissis in uita noxis leue sibi so-
 placium illud atque incommoda ducerent: placandòque Domini
 certatim dediti, vel precibus ac litanis vacarēt, vel sublati in ca-
 lum oculis pia cum prece suspiria mitterent, vel alta apud se cogi-
 tatione defixi lacrymas funderent: alii etiā flagris semet caute-
 rent: alii mare sacris reliquiis & aqua sancta lustrarent: alii deni-
 que nummos in cultum Diuorum à uectoribus peterent, quorum
 uis tanta collecta est, ut quindecim dumtaxat uiri locupletes, po-
 reos ferè mille contulerint. At mihi sanè credite fratres, in hac
 ta labores & incommoda esse experenda, quippe quorum aman-
 tudinem magna suauitas & firma spes comiteretur: quod secus
 rebus prosperis usu venire vel primis nauigationis diebus clare
 speximus. Inter has igitur difficultates rursus in terræ cōspectu
 lari, & cum iā contenebrasset, nimia cupiditate prouecti, periculum
 fuit, ne vi uentorum ad terram allideremur. Sed ex eo periculo, cum
 primū illuxit, euasimus: & à Sinis nauis cognitum est, nos per
 magnam Sinarum ad insulam processisse, nomine Ainanem, etiam
 insula nautici commeatus & anchoralia à Sinis ferè peruntur. In-
 dum portum subimus, qui in Septentrionem ad gradus decem
 nouem est positus, in aliud repente omnium maximum uis
 crimen incidimus. In ipso aditu iuncus in arenam bis ad eò uel-
 menter incussus est, ut planè iam carina dehisceret. ac pereundum
 nobis utiq; fuerat, nisi Præfecti seu Limenarche permissu præ-
 tem incolæ nobis opem tulissent: quos nonnullis donis remunerati
 descendimus 11. Calend. Decemb. quem ipsum in diem Præ-
 sentatio Dei matris MARLÆ VIRGINIS incidebat. & quoniam
 iunco afflicto, ac penè iam dissoluto, ad portum Veniagam nau-
 gari non poterat; Lusitanum quendam continuò ad Cantum
 oppidum, atque inde Amacanem ad Lusitanos mercatores per-
 stri itinere misimus, qui de nostra salute iam desperauerant. Am-
 canem peruenit nuntius Natali ipso die Domini, anno MDLX.
 statimque ad nos deportandos Lusitani aliquot nauigia submis-
 runt. Et quoniam in Ainane insula menses quinque posuimus, et
 qua deinde Amacanem trigesimo die peruentum est, de eius uisitate
 & incolarum natura ac moribus, ne longior sim, pauca de multis
 attingam: Est autem Ainanis regio cum fructibus Indicis & omnium
 ciborum genere abundans, tum etiam margaritis & unioibus no-
 bilibus.

bilis: frequenter incolitur, vrbibus opere lapideo exstructis: gens
 verò ipsa moribus rustica, vestitu brachata, eminentibus è capi-
 te ad instar bouum cornibus binis è tenui confectis velo, forficibus
 que ceu tonsorum è summa fronte peracutis, eius ornatus causam
 cognoscere numquam potui, nisi, si fortè dæmonem effingunt spe-
 cie bellita sese offerentem. In hac ego insula sacrificauit aliquo-
 ties, & Sacramenta distribui. Inde proficiscentes ad Sinas, cum
 parua nobis insula ipso Pâschali die Dominico sese obtulisset,
 partim eius diei celebritate, partim etiam ipsius loci amœnitatē
 inuitati, descendimus, & cōmodum in monte quodam ingenti spe-
 cūm & fornicem in templi formam excauatum offendimus. ibi,
 ara excitata, sacroque peractō, celesti pane Lusitanos refeci. Ex
 eo loco ad Sinas delati, idoneam tempestatem expectantes, ad
 alteram vsque feriam Natalium Dominatūni MDLXII. sub-
 stitimus. atque inde solutis anchoris tertio decimo die Petram
 albam felici nauigatione tenuimus. Hic imminentibus tenebris
 terri quo minus fretum Sincapuranum inueheremur, exscensio-
 ne facta Domino gratias agebamus vniuersi, eum repentē vela
 complura piratarum apparuere, (Aceni vulgò appellatur Somatræ
 populi) ad regnum Iantanae tendentium. Tum nobis Malacensis
 quidam denuntiavit, nos vt instrueremus, Acenorum regem cen-
 tum nauium classe aduentare, quoniam consilio, sibi incertum
 esse. Ba res nobis sanè metum attulit, quod oneraria pretiosis mer-
 cimoniis referta, ab armis autem esset inops. ac nihilominus nau-
 tæ vectoresque sese ad pugnam expediunt. Sed classe Acenorum
 sine iniuria præteriecta, ad dimicationem ventum non est. Pos-
 tridie verò Sincapuranum fretum inuecti, cum ventus defice-
 ret, anchoras iecimus. Interim Acenorum naues ferne triginta,
 in iis maioris formæ decem, quibus totius classis vehebatur. Præ-
 fectus, ad nos aduentantes, partim ad puppim onerariæ sese op-
 ponunt, partim etiam latera ipsa pænè abradunt, vt appareret eos
 mercibus adamatis (neque enim ignorabant ex quo loco profecti
 essemus) pugna optare. cūque biremes maioribus bombardis, atq;
 sagittis, quas præsentī venenō in ipsa naui assiduè inficiebant, nos
 infestare cepissent, quamquam nostri, quorum erat numerus ad
 ducentos, arma parauerant, seque omnes ad propugnandum in-
 struxerant; tamen certissimo in capitis discrimine versabamur
 cū ex altera parte hostium classis multo viris armisque superior
 immineret, ex altera verò littus esset propinquum, salo in quo
 stabamus non plus cubitos quatuor profundo: itaque aut præcis
 ab hoste anchoralibus, quod vrinantes faciunt, in vada incurren-
 dum,

dum, aut in manus hostium planè deueniendum fuisset, nisi nos insperantes presentì periculo Dominus exemisset. quippe hostes comiter amicèque à nobis compellati, nonnullisque muneribus deliniti, non modò nos lacessere desierunt, verùm etiam beneuoli discessere, ut sibimet ipsi Lusitanos, & nobilitate & gloria compararent. Malacam inde peruenimus tertio decimo Calend. Februarias, qui dies Diuo Sebastiano sacet, est ubi à sociis nostris amantissimè excepti, ad octauum usque idus Februarii piratarum metu commotati sumus. Malaca dum ad Colanum portum, in quo arx est Lusitanorum, contendimus, Ceilaniis iam syrtibus superatis, vento admodum prope ro in Cilanos scopulos rectà deferebamur, nisi ad iactum lapidis animaduerso periculo, & mutata repente uelificatione Cononinum promontorium feliciter præteruecti, (quod vix fieri posse videbatur) ipso die Paschali Dominico, magna Melchiorum & reliquorum Sociorum gratulatione, qui in eo matris Dei legio sunt, Cocinum appulsemus: quo ex loco ad hoc Gouernum D. Pauli collegium dudum expectati quinto decimo idus peruenimus. Cuius equidem collegii cum egregia rei Christianæ adiuuandæ studia, tum varias plurimisque exercitationes spirituales & litterarias, denique ipsius Ecclesiæ incrementum vehementer sum admiratus: quam porrò Dominus ad gloriam suam tueatur & augeat. Hactenus de navigatione nunc de belonicis rebus pauca perstringam. In Iapone Ecclesiæ numerantur nouem templo quæque suo instructa: quorum templorum quinque circiter idolis antè dicata, nunc sacris altatibus, & **S V CHRISTI, MARIEQUE VIRGINIS DEI** matris imaginibus exornata diuino cultui seruiunt. Facatense templum Christianus quidam Colmus nomine exstruxit. idemque ut nos in Sinarum tempestate recentos cognouit, argenti laminam militi subsidium misit. Nam Cutamense (quod templum est permagnum in agro Funaiano regni Bungenis, passuum ab vrbe viginti quatuor, & millibus) suo sumptu ædificatū Christianus Lucas cimiterium circumdedit, excelsa lapidea Cruce in medio posita, ad quam sepulchrum mortem sepeliri iussit. Cutamensis porrò ager ipse vectigalis est, & naste cuiusdam ethnici, cum quo ipsiusque comitibus, dum Ecclesiam Cutamensem inuisimus, de rebus diuinis sæpe colloqui solimus. quibus ille sermonibus nostræque consuetudine delectabatur, adeò, ut quatuor horas totas interdum nobis aures præberet, atque ita commouebatur nonnunquam, ut velle se Christianum fieri diceret: sed hominum rumusculos veritus (quæ res toto mō-

tarum orbe plurimum potest) a suscepta sententia destitit. Idem apud Lucam rursus totum vespertinum tempus nos audiendo consumpsit, elateq; perspectis ex ea disputatione, Iaponicarum sectarum omnium erroribus atque fallaciis: comitibus suis, qui secum aderant, aperte professus est, gratum sibi fore, si quis eorum Christiana sacra susciperet. quæ res nonnullos ex iis adduxit, ut conceptum animo Baptismi desiderium exprimerent: quo ille ita gaudius est, ut eos ipsemet hortaretur, uti constanter in proposito permanerent. Ac ferè omnes Iaponii proceres nobis amici sunt. nam etsi aliqui, acie mentis retusa flagitiis, lucem Evangelii aspicere nequeunt; valetudinis tamen causa, si quando ipsi aut ipsorum familiares in morbum incidunt, ad nos confugere consueverunt, ut iam in his terris Christianam rem non modo Theologi, sed etiam medici chirurgique promoueat; quod ipsum apud Sinas quoque propediem fore confidimus: qua in provincia rumor iam dissipatus est, candidam gentem promissa barba, Sinarum Imperii potituram; quod si (ut speramus) euenerit, paucæ omnino pro messis eius, itemque Iaponicæ & Indicæ copia, Christianarum solidarum omnium operæ fuerint.

In Iapone, simulatque cognitum est me in Indiam profecturum, Christiani omnes à viginti septem passuum millibus ad me salutandi causa venerunt: qui verò longius aberant, mihi se per litteras excusarunt. Itaque in meo discessu tanta hominum multitudo conuenerat, ut eos nec templum nec atrium nostrarum ædium caperet. Hic ego fratres mihi carissimi, Christianorum lacrymas consultò prætereo, quorum mærorem solari conabar noui supplementi spe, cuius causa me ad Socios mecum ex India reducendos abire dicebam. Ad mare tendentem ingens me agmè omnis ætatis virorum atque mulierum ita obfirmato animo prosequutum est, ut ad eos domum remittendos bis in itinere subsistere necesse fuerit. quorum equidem precibus (nam iis me magnopere commendaueram) nos è tantis periculis diuinitus ereptos puto. Sunt autem Iaponii acceptorum beneficiorum adeo memores gratique, ut si modò ipsorum eleemosynas acceperimus, quod illi sibi honoris loco ducunt, (non enim dico si eos inuiserimus, aut alia quapiam re adiuuerimus) eorum primarii ad agendas nobis gratias domum vsque contendunt. quod ipsum in interdum etiam ethnici eorum cognati faciunt. quod si qui nobis (ut fit) in domesticis ministeriis operam dederint, illam dumtaxat mercedem requirunt, ut sub vesperâ hilari vultu dicamus: *Goxinro de oniar, hoc est, laborastis*

100 SELECTARVM EPISTOLARVM
égregiè. Id si reticeatur, valde mœsti afflictique discedunt.

Bungenfium Rex proficiscenti mihi dedit eleganti opere gladi-
dium, aureaq; vagina in anguis formam elaborata, mittendum ad
Regem Lusitaniæ, quæ esse tenera adhuc ætate cognouerat, item-
que præclarum Indiæ Protegi pugionem; quæ omnia in Iaponem
idcirco remisimus, quod tempestatis iniuria nitorem suum atque
decorem amiserant. Ad ipsum autem Bungi Regem Constanti-
nus Prorex munera & litteras miserat: & simul eum affectat lau-
dibus, quod Euangelii præcones in suis regnis tueretur, benigne-
que tractaret. quod ille munus ac litteras ita illustri gratia excep-
pit, vt non modò eum, qui attulerat, aureis donarit amplius sexce-
tis, verùm etiam ad Prætorem vicissim miserit in bellicos vsus ab-
fabre factum thoracem auro sericoque distinctum, cum inaurata
galea, cupreòque frontali, item hastilia duo pugionibus præbita,
argenteis crustis ornata, quas Nanguinatas appellant, aliàque simi-
lilia. Nos autem ipsos mirum quanta beneuolentia prosequen-
tur, nam cum cæteris rebus amicè nobis fauet & commodat, tum
in consilio dando fidem præstat cum humanitate & facilitate con-
iunctam, liberumque permittit, sequamur id, quod optimum esse
iudicauerimus. In Christianorum verò negotiis, quanti nobis
cuiat, planè demonstrat. etenim vel infimorum hominum res, re-
mendatio nostra si accesserit, suas putat, eosque nominatim appella-
lat, quod magnum est apud Iaponios honoris indicium, adireque
eis ad se præbet facillimos: denique illis etiam internuntiis ad nos
vritur. quibus rebus Christiani maiorem in modum animantur.

Vos tanto Regi fratres meliorem in dies mentem, nobis ad ca-
pra strenuè promouenda lucem viresque precamini. Goa.

GASPARIS VILELAE AD
SOCIOS.

Num in vrbe Sacaio moratus, Meacum par-
iam rebus discessi anno MDLXII. magnaq; Ch-
stianorum lætitia acceptus, conciones habere con-
tinuò institi: & quo maiore gratulatione studio-
que celebrarentur instantes iam Natales Domini
feria, Iobeleum promulgauit septimo ante anno
datum à summo Pontifice. quo illi ita permoti sunt, vt ipsorum &
in Confessionibus diligentiam, & in festorum Natalium expecta-
tione pietatè ac studium magnopere admirarer. Natalis Domini
dies festus cum aduenisset, nouem, qui mihi maxime idonei vi-

si sunt, exposita prius ipsis augusti illius ac tremendi mysterij sanctitate, ad sacram Eucharistiam admisi, eo sensu pietatis affectos, ut magno temporis spatio lacrymantes antè perstiterint. Reliquorum autem desideria, id ipsum avidè experientium, verbis leniui, totaque ea nocte in laudibus summi parentis ac Domini exacta, maturino tempore sacrum feci, deque ipso natali, tanto cum omnium gaudio ac voluptate, disserui, ut idem prisca illa mihi subirent nascentis Ecclesie tempora, cum Christiani omnes, vno amoris vinculo caritatisque coniuncti, ad festos dies agendos & conuiuia spiritalia celebranda castissime conuenirent. Peractis feriis, deinceps ad conciones redii, ad quas ethnici multo iam tum pauciores, quam antea, ventitabant: credo propterea quòd initio ad nos audiendos cauillandi studium ac petulantia complures impelleret, quos nunc perspecta veritas ab ea derisione deterret. Nec ferè nobis iam aures atque operam dant, nisi qui serio salutis suae consulere ac rationi parere in animum induxerunt, quod ipsum ceteri quoque Meacenses utique facerent, nisi eos fictis rationibus deceptos ab eo consilio dæmon abduceret. aiunt enim, cum perpetuum quendam innocentis vitæ cursum religio Christiana requirat, se eiusmodi militiæ sacramento obligari, & pugnam aduersus voluptates deliciâsque nolle capescere, ut cum se magna ex parte huius vitæ iucunditate priuarint, tū sempiternis in altera vita supplicii, nisi ad finem vsque perseverauerint, deinde maectentur.

In hebdomadæ sacrosanctæ Paschalibusque solennibus eadem Christianorum fides atque religio constitit, celebritatem auxere nouem Baptismo lustrari, in iis cuiusdam locuples, & Iaponicis superstitionibus admodum eruditus, cuius oculos mentis, cum nihil post mortem omnino superesse putaret, Dominus ita aperire dignatus est, ut sacrosanctum Baptismum magno animi ardore lacrymisque susceperit.

Per eos dies seditione Meaci rursus exorta, quâ iniqui in Christiana sacra conferebant (multo iustius Regis ipsius tyrannidi tribuendam, qui regna septem vi metuque tuertur, nec spei quidquâ habet in ciuium caritate repositum) ad reuiscendos nophytos, Sacaium, de Christianorum Meacensium sententia, discelsi. Meacensis templi Ecclesieque custodia Christiano admodum seni relicta. Meacum reuertar (ut spero) ad festum diem agendum natalis Reginae cæli **MARIÆ VIRGINIS**, cui ædem idcirco dicauimus, quòd eo ipso die Meaci primùm sacra missæ peracta sunt. In hac autem vrbe Sacais non admodum magna mihi spes propinquæ mensis nunc quidem ostenditur, tanta enim

est incolarum superbia ac leuitas, vt cœlum honoris existimant
 nisque iactura mercari se nolle fateantur: quamquam tēpore pro-
 cedente sperandum est agrum hunc ipsum bonam pietatis frugem
 Tatturum. Rationem instituti nostri in Bonzijs hisce tractandis
 aliaque nonnulla cum de ipsorum ornatu cultuque corporis, tum
 de incolarum natura moribusque separatim perscripta ad vos pu-
 to: quo ijs cognitis gratias Domino nostro agatis, qui nos extra
 nro propè cœcorum numero exemit; & simul eidem supplicet,
 vt ad ipsum conuertantur hæ gentes, Indica Brachmanarum se-
 perstitutione depolita, quæ ab Indico magistro ex regno Sionis ac-
 ceptam huc usque retinent: quod ipsum ex delubris etiã apparet,
 quæ in oppido India Cœilano eadē quæ in Iapone videre memi-
 nisi. Idque vobis idcirco significandum putavi, vt praua huius
 religionis origine cognita, vos ad eam reprehendendam & re-
 firmandam facillius compareris. Precibus vestris ac sacrificiis vt
 Domino commendetis, a vobis etiã atque etiã peto. Sacra-
 Calend. Maij, M.D. LXXIII.

Scriptis iam litteris, rogat me per nuntium ethnicus quidam
 opibus præpotens, vt ad se baptizandum veniam in urbem Nui-
 Omnino vereor vt verbis hominis fides habenda sit: grauem enim
 ad huc se rebus diuinis aduersarium præbuit. Verumtamen
 quid sit, experiat: præclare mecum existimans actum in
 Christiana causa vitam ponere mihi contigerit, nec enim pre-
 mitret Dominus, vt exiguam huiusce lucis vsuram animæ
 saluti atque immortalitati antepoſam. Sin ethnicus ille
 narrauerit, seque ex animo ad sacrosanctam Ecclesiam aggre-
 rit; nã ego tum omnia Societatis nostræ Collegia nouam in
 messem per litteras euocare non dubitem. magnum enim in
 locis eius viri nomen, magna auctoritas est. Faxit Dominus
 è sua gloria maximè fuerit, cui me inter acies gladiatorum,
 tentaque in me inimicorum tela versantem, planè com-
 totum ac tradidi.

LYDOVICI FROIL AD SOCIETATEM IESU
 IN INDIAM ET IN EVROPAM.

MAXIMS navigationis periculis summo Dei ac Do-
 mini nostri beneficio liberati, ex ora Sinarum incolo-
 nes in hunc Iaponis portum deuenimus, quem Vocant
 anguram appellant: obuiosque habuimus in littore Christi-
 nos: incolas omnes, tanta ex aduentu nostro voluptate ac
 gaudio

titia gessientes, ut nos humeris ipsimet suis sublimes tollere at-
 que alportare velle viderentur, quorum ducenti circiter nos ad
 templum usque deduxerunt. Cosmi verò Turriani gaudium fuit
 ita magnum, ut collaerymaretur, satisque se vixisse iam dice-
 ret, quoniam quidem operarios sibi in subsidium missos à Do-
 mino in tanta negotiorum mole tamque opportuno tempore
 eeteret. Ioannem autem Fernandum è magnis assiduisque la-
 boribus ita consumptum macieque confectum offendimus, ut
 animam agere videretur. Etenim ad domesticas & quodia-
 nas Cosmi occupationes accedebat etiam magna frequentia
 principum virorum & Christianorum, tum ex aliis regionibus
 tum ex hoc regno, vel baptizandi vel salutandi causa, aduenien-
 tium. Ioannes autem post sacra missæ à Cosmo peracta, totum
 ferè diem & saepe noctem partim rudimentis Christianæ doctri-
 næ vulgò tradendis, partim etiam proceribus ac Bonziis, qui ad
 Baptismum accederent, separatim instituendis ponebat. Mihi
 verò baptizandi onus impositum est: ac nono post nostrum ad-
 ventum die primùm sexaginta Baptismo lustrati sunt, multi que
 deinceps è prima nobilitate, Barptolemai regis maximè horta-
 tu ac persuasionibus incitati: quorum plerique catechismum sua-
 manu continud describebant, quo facilius memoriæ commen-
 darent, eundemque domesticis traderent. singulis autem, a Ba-
 ptismo, sanè quam enixè ac studiosè petentibus, Crucis si-
 gillum è collo gestandum, itemque Rosarium precandi causa
 dabatur.

Firandi autem, simulatque Sodales ex India aduenisse auditum
 est: Antonius & vxor ipsius Elisabeta missa confestim nuntio
 Cosmum magnopere obsecraverunt, ut quoniam tres è nostris in
 hoc portu sacerdotes essent, unum ex iis ad Firandensem cateral-
 que eius tractus Ecclesias inuisendas omnino mitteret. quod si
 per litteras ab ipso non impetrassent, duos è filiis suis ab se le-
 gaturos iri, qui idiplum humi strati supplices peterent. Neque ita
 multo post, ab urbis Ximabaræ Tono seu regulo (qua in vrbe
 Christiani eo tempore plus mille & quingenti numerabantur) no-
 bilis vir cum mandatis ad eundem Cosmum est missus, ut ab eo
 promissa exigeret. promiserat enim Cosmus, simulatque supple-
 mentum ex India aduenisset, missurum se qui Ximobaræ com-
 moraretur. Eadem erant postulata Regis quoque Bungenis, quo
 in regno annum iam sacra missæ facta non fuerant. Atque in Bun-
 gum quidem, quòd eius Regis gratia ad rem Christianam iu-
 uandam in primis est necessaria, Baptista Montanus paucis post
 diebus

diebus profectus, amicissiméque ab ipso Rege acceptus est. Antonio autem Firandensi itemque Tono Ximabarapo Cosmus respondit, simulatque per occupationes liceret, se ipsum ad illos esse venturum. Christiani verò, qui que Firandum oppidum incolunt, ubi rescire nos piaculares orbiculos seu grana benedicta ex India itemque Veronicas attulisse; multi cum versata familia, si que admodum pauperes, conductis mercede nauigijs ad hunc portum traicere, interrogati cuius rei causa, melius præterea, respondebant, nisi vnus petenda Veronica, non qui orbiculum optabant, octo diebus antè supplicationes ad Deum habebant, quo facilius impetrarent; atque etiam, cum sibi met ipsi diffiderent, Lusitanis apud nos deprecatoribus rogebantur: ea que dona quam sibi grata essent, ipsis etiam lacrimis testabantur. Iam verò alii Christiani Amangutio, quinquaginta aut sexaginta leucarum itinere, alii Encata, alii deus que alijs è regionibus ad nos huc que Confessionis causa contenderunt. quorum sanè religio caritasque est admirabilis. Et idem tempus Barptolemaus quoque Rex ad Cosmum inuisitandum in hæc loca se contulit: quem continuo adiuimus, equa xenia dedimus, Rosarium ex equo marino, itemque granum unum auto insertum: que ille quanti faceret, vel ex eo ostendit, quæstrumque statim è ceruice suspendit, cuius aduentus magna letitia horum quoque gratulatione (namque illum omnes admodum diligunt) concelebratus est. Regis autem ipseus animi submissio et pietas, cum sacro missæ interesset, potissimum elucebat, etenim cum in templum quotidie mane multo ante lucem veniret, maximam enim noctis partem ferè Iaponii proceres vigilantes modò sacerdotem ad statam horam usque præstolabatur, sed iam plebem infimam aduentu suo summoueri placè verabat, utque parato sibi honoris causa stragulo ad confidendum utebatur: peritus, ut quilibet vnus è populo videretur esse. Sermones verò rebus diuinis ita auidè expetebat, ut sacro interdum peracto, te recitatum a pueris de more catechismum templo nequaquam excederet. idemque, ut quædam sacrificii & Eucharistiæ mysteria probè cognosceret, accersitum ad se eius rei gratia nocte Ioannem Fernandum summa sua cum animi voluptate parè ad se com deinuit multa percoptans, quæ sibi partim ad comites suos docendos, partim ad Bonzios refutandos, necessaria diceret. quæ ille, & simul purgatorii ignis inferni que supplicii discrimen a Ioanne cum didicisset: ad Cosmum salutatum accessit: cuius honore etiam habebat, ut in ædium ingressu pugionem carere

que arma deponeret. Paucis diebus in his locis moratus, ad sub-
 fidium fratri suo germano Rimanorum Regi ferendum, qui bello
 erat implicitus, proficisci coactus est. & quoniam consueuere Ja-
 ponii principes Manibus mortuorum decem dialia ferè sacra, nõ
 sine magna Bonziorum præda saginæque, persoluere; Barptole-
 maus rex, patre, qui eum adoptauerat, per eos dies vita functo, re-
 cum Cosmo communicata, pro exsequiis illis, Bonziorumque
 conuiuiis, totidem dierum epulum sex pauperum millibus præbe-
 re constituit: partim ut sibi ipse, quoniam impio parenti non po-
 terat, diuinam gratiam conciliaret: partim etiam, ne post Chri-
 stiana sacra suscepta, pristina benignitatis atque clementiæ obli-
 tus esse videretur. Idem, in rebus diuinis multo plura præstare quã
 polliceri solitus, simulatque Vmbra regiam urbem regressus est,
 demortui Regis imaginem, quam odoramentis suffire venerari-
 que solebat antea, igne comburi iussit: quod à Bonziis ingens pia-
 culum est habitum. cumque ex itinere ad oppidum Omuram se-
 contulisset, vbi erat eo tempore vxor ipsius Regina, multis ei ra-
 tionibus persuasit, ut vnã cum omni famularum comitatu ad ba-
 ptismum accederet. quæ res eo mirabilior visa est, quod antea Re-
 gem ab eo consilio renocare ipsa tentarat. simul etiam Rex tem-
 plum ibidem magnificum ædificare constituit, Bonziis ad eam tẽ-
 e cœnobio quodam ædæque pulsis. quapropter etiam Aloysium
 præstanti virtute virum, regiæ urbis Præfati fratrem, sibi que in-
 primis familiarem, ad Cosmum cum mandatis misit. quibus rebus
 ira permoti barbari impellente dæmone, Regi ipsi insidias com-
 pararunt. Capita coniurationis fuere duodecim viri urbis admi-
 nistrationi præpositi, ad rem occultandam, Regemque fallen-
 dum, Christianos fieri velle se simulant; quos tamen Rex, quasi eo-
 rum scelus prælagiret, diu multumque ante Baptismum proba-
 ri iussit. Et quoniam Gotondonus spurius regis demortui filius,
 Barptolemæo in legitimi filii locum ab Rege ac Regina adopta-
 to, hereditario iure regnæque priuatus fuerat; Gotondonum
 coniuratum cum alio quodam e proceribus facinoroso homine Fe-
 ribo in societatem consilii assumunt. omnes denique Barpto-
 lemæum hortantur, ut regni possessionem cum pompa solenni
 aliquando capiat, & simul Regiæ Baptismum ac cæterorum,
 Cosmo accersito, quanta maxima possit caremonia & ciuium
 gratulatione, concelebrat: namque eo ipso die statutum faci-
 nus perpetrare decreuerant. sed veriti mox, ne ipsorum con-
 silia patefierent, rem aggredi anteuertunt. Aloysium regis inter-
 nuntium, vltro citroque ad Cosmum rei Christianæ causa cõmeã-

rem, Feribus in itinere ad ortus interimit; cuius in comitatu ne Cosmus esset, diuinitus factum est: praemisso quippe ad Regem Alexandro Aloysium subsequi deinde ipse decreuerat. Eadem ipsa nocte XII. viri regis adibus vrbique inctadium inferunt ex quo Rex cum praefecto vrbis Aloyisii fratre: patricisque praeterea comitibus, in arcem proximam confugiens; haud ita multo post Romanorum Regis auxiliis Regnum prope vniversum ingenti Christianorum gaudio recepit, nisi que Cosmo nuntiatum; se Vocoxiuram; cum primam possit, ad ipsum inuisendum esse venturum. Interea Gorondonum, & Feribum, aliosque rebelles variis locis Rex Romanorum obsidebat; eorumque agros vastabat, vt ex hoc ipso portu incendia cernerentur. multi enim seditioni, Regis imperio, capite plectebantur: quam rem ad Christianae religionis propagationem magni momenti fore confidemus. Sed paucis mihi perstringendum videtur; quam rem ratione Barptolemaeus Rex sese ad Christum adiunxit. Is claro primis genere natus; Gegandono patre admodum sene, (qui vixit adhuc) acerrimo & Bonziorum fautore; & Christianae religionis inimico; ab Rege, vt dicebamus, adoptatus est, (quam etiam affinitate contingebat) populo magistratibusque approbatibus. Aliquot deinde post annis Cosmus, cum Vocoxiuram incoluisset, Rex ad eum salutandum in eamte Quadragesima venit, quae antea nunquam viderat. Ad ipsum vero postridie Cosmus, Luitra nonnullis comitantibus, qui in hoc portu hyemabant, honoris causa adit; eumque in aedes nostras in posterum diem ad prandium inuitauit. A prandio Cosmus partim suo ipse sermone, partim loannis Fernandi, qui bene Iaponice nouit, opera, cum alia multa Regem de rebus diuinis edocuit, tum de animorum aeternitate, inscitiâque & errore illorum, qui nihil esse omnino praeter materiam opinaretur. habita est haec disputatio in sacello quodam ornato; proposita MARIÆ VIRGINIS imagine cum liolo IESV, cuius ille tabulae cum cetero aspectu mirifice gaudebat, tum stupebat in primis; quod quameunque se in parte videret, defixos in ipsum oculos puer IESVS habere videretur. Quo ille quidem omnia, quae dicebantur, clarè percepit, in digressu autem, Cosmus ventilabrum aureum Regi donauit, Cruce praeditum clauis tribus, & nomine IESVS eleganter sanè descripto: quod ventilabrum Gaspar Vilela ex vrbe meaco miserat, cuius argumenti litterarumque nouitate permotus Rex, vt ea omnia per oculos cognosceret; rursus ad nos cum magno comitatu se contulit, ceterisque in atrio relictis, vno Aloysio secum adhibito, reme-

plum Ingredditur, ibique rursus de sacris fidei Christianae dogmatibus, deque sanctissimi nominis IESU, Crucisque mysteriis atque virtutibus, Regis ipsius rogatu Ioannes admodum fusc copioseque disleruit: de quibus multa Rex sua ipse manu in commentariu rerulit. ex eo die, autem Crucis sigillo munitus, quod secum de Cosmi sententia dies noctesque gestabat, se identidem IESU CHRISTO commendans, crebrisque Cosmi cohortationibus incitatus, denique nomen CHRISTO Domino dare constituit. Nocte igitur domum ad nos cum suis familiaribus venit, piis de religione sermonibus ad insequentem usque lucem aures praebet, quibus Cosmi iudicio iam satis institutus, sacro Baptismate ab eodem lustratus est; manibus in modum pedantis magna cum submissionis pietatisque significatione coniunctis, comitum suorum e praecipua nobilitate corona circumdatus, qui pariter eius consuetudine monitisque adducti, in eandem Baptismi voluntatem valde incubuerant. Xmiranda appellabatur antea: ex eo tempore Barptolemaeus nouo nomine vocitatus est. Inde ad bellum dilectus, Cosmum obrestatus, ut pro sua suorumque salute ac felicitate vxoris partu Dominum precaretur. Porro in itinere Maristennis delubrum, quem Deum rei militari prepositum Iaponii magnocultu caeremoniaque venerantur, iniecto igne consumpsit, eodemque loco signum Crucis erexit, quod ipse & vniuersis ipsius comitatus supplices adorantur. In castra vero simulatque peruentum est, misit qui toto regno Deorum phana comburerent. Ex ipsis vero lucis materiam caediam gratis ad naues parandas ac reficiendas Lusitanis attribuit. Quin etiam in castris, quicquid a bellicis occupationibus otii superest, id totum nocte dieque in militibus ad Christianam pietatem informandis insumit, quos paulatim ad nos, quo res minus inuidiosa apud ethnicos ac Bonzios sit, baptisimicausa dimittit. Eiusdem in bello insignia sunt nomen Iesu cum clavis tribus in humerali depictura, Crux e collo dependas, & piculatae granum in baltheo. Denique tanto rei Christianae studio incensus est, ut neminem intra insule huius fines habitare patiatur, quin conuocionibus sacris interfit. Christianos vero, contra omnium etiam parentis Cegandoni, injurias ac vim tuetur egregie, & quoniam Rex est splendore atque auctoritate praecellens, magnopere, ut dixi, se sperantius, rebus pacatis, ut Euangelium ipso adiutore Dominus longelaréque dissemper. Vos interim ego etiam atque etiam oro, ut sacrosancta sacrificia vestra piisque suffragationes mihi decesse ne patiamini. Vocoxiura, XVII. Calend. Decemb.

M D L X I I I

LVDO.

Xponam his litteris, fratres mihi carissimi, quam ratione Rimanum in regnum urbemque Ximabram nuper inducta Christiana religio fuerit. At portus quidem hic seu emporiū Vocoxiuræ, quod commutato iam nomine Mariæ Virginis aduenticis vocatur, compluribus Facata, Firando, Meaco, aliisque ex oppidis huc ad Cosmum Christianæ doctrinæ causa cōmigrantibus, ita frequenter habitari cōceptum est, ut Ecclesiam hanc regionis huiusce totius caput aliquando fore speremus: Barptolemæo etiam Rege unā cum ipso flore nobilitatis haud ita pridem ad fidelium numerum aggregato. Eius autem frater, Barptolemæi monitis precibusque sapius excitatus, ut à Iaponicæ superstitionis erroribus ad rectam veritatis Evangelicæ semitam se trahere pateretur, a Cosmo magnopere petiit, ut aliquē ad se institueret in castra (bellum enim per id tempus gerebat) omnino mitteret. Missus ego sum, benignèque ab eo acceptus, nocturno tempore, quod à negotiis magis erat vacuum, de rebus diuinis ad Regem diu multumque dixi, quod ipsum deinde per alias occasiones alibi cum ipsius rogatu fecissem, iis sermonibus admodum delectatus permotusque Rex, certis de causis Christiana sacra ipsemet in præsentia suscipere superfeldit, sed duas mihi dedit epistolas, alteram ad Cosmum, cui potestatem per eas litteras faciebat Evangelii toto suo regno libere promulgandi; alteram ad incolas oppidi maritimi Cochinosi, in qua erat scriptum, ut ad audiendum Evangelium ad me conuenirent, ad quos me qui perduceret unum ex amicis ac familiaribus mihi comitem dedit: quod sanè breui peruenimus, hospitioque excepti ab urbis Præfecto, verbum Dei dilaminare institimus. Nec sanè frustra, etenim baptizati sunt quinquaginta supra ducentos, in quibus fuit cum uxore ac liberis ipse, ad quem diuertèramus, urbis præfectus. Deinde cū in aedes regni in primis instructas loci maiestate deterriti timidiùs incolæ ad nos & ipsi venirent, & filios mitterent, veriti, ne ab iis ædium ornata & catastromata fœdarentur, vbi id animaduerti, egi cum Præfecto de aliis ædibus, populi docendi causa, cōparandis. Ille mihi sanè liberaliter omnium, quorum quot essent in oppido, dedit optionem; delectum est ædificiū quoddam per amplum, sed magna ex parte dirutum, secus aream, quā nobis Rex tēplo ædificando attribuerat. Opera centū ad ruinas instaurandas eademque sacrā extruendam Præfecti imperio et censu ciuium exhibitæ, opus vtrumque celeriter absoluerunt. Tum

verò liberius ad Christianæ doctrinæ rudimenta sacræque con-
 ciones pueri senesque sese conferre: quibus deinceps non ita mul-
 to temporis spatio centum & septuaginta Baptismo lustrati sunt.
 designatum est etiam Christianis humanis prope eadem sacram
 Cruce defixa per amplum soli spatium, quo primùm illati sunt in-
 fantes duo tertium circiter annum agentes, quos Dominus pro sa-
 lute harum gentium deprecatores in cœlum ascivit. Secura deinde
 est in Barptolemæum regem coniuratio, bellicique tumultus, qui-
 bus tametsi oppidani commoti, atque à Bonziorum fautoribus po-
 tentibus viris ad Christianam religionem deserendam sollicitati
 sunt, Cruce etiam ipsa contumeliosè diffracta; ipsi tamen in fide
 fortiter perstiterunt. quod egomet deinde ex eorū sermonibus cla-
 rè perspexi, cū ad eum portum per id tēpus naui accessissem. cū
 enim ab hostibus Christianæ religionis vrbe occupata, publico e-
 dicto nos intrmittere verarentur; ad stationem nostrā, sera admo-
 dum nocte, parato nauigio frequentes venerunt, se diligēter excu-
 santes, quod nos excipere hospitio sibi per aduersarios non liceret,
 pietatem tamen suā atque constantiam verbis testantes huiusmo-
 di: Christiana religione deserta, quā potrò sectabimur? in difficul-
 tatibus nostris atque periculis ad quem confugiemus? an ad lignea
 siue lapidea simulacra, quæ hucusque coluimus? quis insitam vnus
 Dei caritatem ex animis nostris euellet? Quibus ego verbis maiore
 in modum recteatus, eosque vicissim, vt potui, consolatus; ad Cos-
 mum ceterosque Socios Vocoxiuram ex eo loco profectus sum.
 qui sese cum Christianis, ad hostium furorem vitandum, in onera-
 riam receperant. verùm sedatis iam maxima ex parte tumultibus,
 & Barptolemæo, qui in arcē quandā ex incendio regis vrbis cum
 paucis vix viuis euaserat, in regnum restituto, merus hosce
 omnes iuuante Domino propediem sublatum iri confidimus: sed
 de his hætenus.

Venio ad res Ximabaranas: quam ego in vrbem ab ipso Tono
 accersitus, Cosmo iubente, me contuli, benigneque excepit, & in
 oprimo totius vrbis domicilio sum collocatus. Postridie me To-
 nus inuitat ad cœnam; à cœna familiares suos atque domesticos
 in cœnaculum conuocat. Hic ego bene longam de Christiana re-
 ligione disputationē instituo. illi verò multa ac varia me interro-
 gat: quibus ego dū ad singula respondeo, noctis magna pars abiit.
 Manè cū illuxisset, Tonus rogatū meo popularibus omnibus
 Christianæ capessendæ religionis fecit publicè potestatem. ex eo
 tempore ter quotidie concionari cœpimus, matutinis primū horis,
 tū pomeridianis, postremò vespertinis, tanta hominū vi confluen-
 te,

te, ut non domus solum, sed etiam via auditoribus oppleretur. Secundum hunc rei Christianae cursum more suo aduersarius non semel impedire conatus est. Tria visuntur Ximabarae conobia Bonziorum, qui cum aliis de causis plurimum possunt; tum quod principes ciuitatis affinitate contingunt. Eius ordinis hominum fallaciae atque superstitiones quod palam coarguimus, populumque ab ea ad Christum omni ope traducimus, capitali nos ubique fere odio insectantur. Ximabarae autem, simulatque ita propensam in nos populi voluntatem intellexere; inimicitias, quas antea inter sese exercebant, communi metu suadente depositis; calumniis fictisque criminibus nos oppugnare constituunt. Ad Tonum adeant, mirantes cur in suis terris tam improbum genus hominum versari patiarur, Athtophagos esse nos, & quocumque Christiana sacra inferamus, eodem continuo bellum excidiumque importare. Si nobis in vrbis habitatio detur, Lusitanos ipsos illi imperium erepturos. Adhuc plebem incitare conantur, partim ut nos ex vrbe pellendos voce abs Tono deposcat, partim etiam ut nos publice conuicti maledictisque proscindat. Eam rem ubi parum procedere animaduertunt, consilium etiam audacius capiunt. Dum ego in adibus nostris de re Christiana ad populum maximè dissero, facta manu quidam Bonziis de communi caeterorum sententia in aedes nostras intrat, positamque ibi Crucem effringit. Sanè indigna visa res est, sed deique omnes, sed hospes praecipue noster, eo facto commoti. Insuper nihil propius factum est, quam ut eum interficerent: Bonzii autem furore elati scelus scelere cumulant. Mos est neophytorum, susceptam a se Christianam religionem Cruce in charta depicta, atque in aedium foribus collocata publice profiteri; id illi sibi non modè apud Deum salutare, sed etiam apud homines gloriosum existimant. Haec omnia insignia Bonzii postridie, primoribus vrbis pro auctoritate fauentibus, discerpere ac lacerare decernunt. Quod ubi Tonus rescivit, Christianis cõfestim totam rem iussit renouari, etiamque hortatus est, ut tumultus vitandi causa eam iniuriam aequo animo ferre ne grauarentur: se ipsum in Bonzios utique animaduersurum, sed tempore. Quorum amentia ac furor eo usque procedit, ut quicumque ad nos audiendos venirent, eos usu etiam fontis accerent in proximo siti, ad quem plurimi aquationis causa veniebant. prorsus ut nobis, eius molestiae vitandae causa, in aliam vrbis partem migrare necesse fuisset.

Iam vero illa quoque res accidit, non minus euentu felix ac letitia, quam initio tristis ac turbulenta. Adolescentes duo ad nos audire rei nouitate inuitati ex oppido finitimo venerant, dumque in adibus

sedibus nostris morantur, in familiari & iuuenili colloquio (vt fit)
 vnus eorū alterius procaci interrogatione lacesitus, stricto mu-
 crone in sociū præceps, iracundia ferebatur; cum illum ex his qui
 aderant Iaponii quidam (aderant autē ferè centum) vi arreptū re-
 tinent, eiq; de manibus sicā extorquet: quo ille facto ita iratus in-
 de discedit, vt aut eā vlcisci iniuria, aut mortē sibi met inferre Ia-
 ponico more, statuerit. Accessit ad extimulandum iuuenis ani-
 mū satis iam per se incitatū patris quoque denuntiatio vehemes-
 ne suum in conspectum veniret omnino, nisi prius ab ædium præ-
 cipue domino, apud quem res illa contigerat, doloris pœnas exe-
 gisset sui, igitur adolescens, amicis affinibusque coactis, vim com-
 parat: quod vbi Ximabaram allatū est, Christianos omnes magno-
 pere cōturbauit; me verò potissimum, verentem, ne si ad manus
 ventum esset, (quæ res non sine multorum cæde erat futura) tum
 vero Bonzii ciuibus quod cupiebant planè persuaderent, nos rixa-
 rum ac seditionum vbiq; terrarum auctores esse perpetuos. Iam-
 que se, quamquam in magno omnium mœrore, oppidani ad Ioan-
 nis (sic enim appellabatur) hospitis nostris defensionem instruxe-
 rant, aduentabatque armatum agmen aduersariorum, cum iuue-
 nis ille dux agminis repente præter omnem spem gentisque con-
 suetudinem exterritus substitit, satis dignitati suæ, satis parentis
 imperio factum existimans, si vacuum nobilis cuiusdam viri do-
 mum ingressus in suburbano positam, resistente nemine, pugio-
 nem inde vicissim abstulisset, atque ita (vt fecit) in patriam re-
 uertisset. Id à Christianis vbi rescitum est, tanta voluptate læti-
 tiæque perfusi sunt, vt ab ipso noctis crepusculo, quamquam eos
 domum dimittente me, nihilominus gratias Deo cuncti simul a-
 gentes, factum inuicem gratulabundi narrantes, ad insequentem
 lucem vique perstitierint. Nec tamen inter hæc aliaque difficul-
 tates, & Bonziorum infectationes, Domino Deo fauente, cessatū
 est, nam præter quotidianas conciones & catechismum, Baptismi
 celebres variis tēporibus cōplures habiti sunt. Ac primū ethnici
 quinquaginta nomē Christo dedere, deinde rursus circiter septua-
 ginta, tertio denique Baptismo, candidati trecenti numerati sunt,
 e quibus baptizauimus dumtaxat eos, quos satis probè institutos
 Christianis præceptis inuenimus; cæteri, qui minū adhuc idonei
 videbantur, in aliud tempus reiecti, Christianorum primitias liba-
 uit Dominus in hoc item oppido, sex videlicet trimos aut quadri-
 mos infantes: quarum qui primus excessit è vita, Christianæ fidei
 veritatem illustri sanè testimonio comprobauit. cum enim iam a-
 geret animam, sublatis ad sidera manibus, Tem iangate mairo,
 id est,

id est, confestim (inquit) in cœlū migrabo. cuius rei miraculo neophyti magnopere cōfirmati sunt. Ipse autem Regulus tamen nec dum Christianus est, & certis de causis in aliud tempus Bonziorum scelus ac maleficia debitis vindicare suppliciis distulit, suam tamen erga nos beneuolentiam, & Christianæ religionis vel tuendæ & amplificandæ studium, plurimis rebus ostendit, primum enim nobis honoris causa familiariter sæpe conueniendis nomen nostrum apud Ximabaranos in admiratione & in gratia posuit: deinde ream templo ædificando optimam, materiãque suo sumptu uectam, operasque ducentas nobis attribuit ad arcis ruinas reparandas solo, quæ arx quondam illa ipsa in area fuerat, in templi rebus ipsius apparatus & cultum familias septuaginta in ea viciniam habitantes certum vectigal pēdere iussit, exturbationis proposita, nisi in officio perstirissent. Idem, quod Christiani in templum, aestu maris accedente, egre admodum veniebant, ingenti ponte ad ipsius templi valuas usque perducto, facilem iis transitum que aditum præbuit. Auctus verò filiola, (quam nos, quod clarissimo genere orta est, magno Christianæ rei adiumento futuram aliquando speramus) eam nobis tradidit baptizandam, quod desideramus, & nomine Christiano Mariam appellauimus, ut eiusdem nomen ipsum ad omnem virtutem ac sanctitatem incitaret.

Hæc ferè in oppidis Cochino & Ximabara gesta sunt: quæ ego vtrunque Ecclesiam per id tempus sæpe reuisi, & alteri Domitianum alteri Paulum, comites ac familiares nostros, interim si ego abessem, præposui. Vos etiam atque etiam obsecro fratres, pro hac vniuersa Iaponica vinea Domino Deo nostro quam diligentissime supplicetis. Ex portu Mariæ Virginis adiutricis. v. Cal. Decemb. MDLXIII.

IOANNIS BAPTISTÆ MONTANI FER-
RARIENSIS, AD MICHAËLEM TURRIANVM
in Societate Iesu in Lusitaniam.

A N N o superiore in Iaponem peruenimus, & maritima in oppidum Christianorum descendimus, vbi Cosmo Turrianus cum vno è fratribus nostris rem Christianam præclare gerebat, quibus ego cum nauare operam ibidem vellem, in Bungum à Cosmo idcirco sum destinatus, quod sequebantur iam ea princeps Iaponis totius Ecclesie sacerdotem desideraret.

bat. Ibi quæta Bungenſium & læticia & benignitate acceptus fuerim, exponere nimis longum fit. Regem ipſum etiam inuili aliquoties, a quo ſemper honorificè humaniſſimeque tractatus ſum, qui tamen ethnicus adhuc eſt, in ea ſectâ quæ nihil ſuperelle poſt mortem exiſtinat, Chriſtiana tamen religioni tantum tribuit, rebusq; noſtris vſq; adeo fauēt enixè, vt vnus eſt fidelium numero eſſe videatur, credo propterea quòd ominibus ducitur, videtque ſe, ex quo tempore Euangelium in ſuis terris promulgari ceptum eſt, non ſolum imperio atque opibus auctum, ſed etiam filio, quod vehementer optabat. Quod ad conuerſionem harum gentium attingit, Euangelium longe lateque iam peruagatum eſt, & ſanè probatur in vulgus, & ferè ſemper ad Baptiſmum, Dei beneficio, aliqui perducuntur. Ratio autem noſtra eum illis agendi eſt eiufmodi. Quæritur primùm quam ſectam ſequantur. deinde, non modo quam ipſi profitentur, ſed etiam reliquæ omnes Iaponicæ ſectæ multis rationibus ita conſultantur, vt earum ope ac præſidio æterna ſalutē ſe nequaquam poſſe potiri intelligant. Id ubi perceperunt, docentur eſſe vnum terum omnium opificem, qui ex nihilo cuncta creauerit, eaque omnia fungi officio præter Angelos deſertores, & hominem, qui eſt primo illo ſtatu ſua culpa exciderit, in quo ab Deo parente poſitus fuerat; idemque naturæ legibus rectæque rationi adueſſetur. Diſcunt deinceps, Deum eſſe trinum & vnum, cuius imperium primus ille homo neglexerit. Et quoniam infinitæ maiestati ac numini facta iniuria infinitam quoque ſatisfactionem exigeret, ſecundam Trinitatis perſonam, cum genus humanum aliæve omnino creata natura ſoluendo non eſſet, humanitatem noſtram vltro aſſumpſiſſe atque induiſſe, vt idem homo ſimul & Deus innocentiffimus pœnam noſtris ſcelibus debitam pretioſo ſanguine ſuo acerbaque perſolueret morte, ac nos in omnipotentis Dei gratiam reſtitueret. Hæc illis omnia clare & copioſè explicantur. tum ad eorum quæſtiones probe reſponderetur, & omnis ex eorum animis, quoad eius fieri poſteſt, dubitatio tollitur; atque, vt illis certæ precandi formulæ tradita, præceptaque Decalogi expoſita ſunt, promittunt ſe barbaros ritus ſuperſtitioneſque depoſituros. denique ſacri Baptiſmi viſ atque myſteria iſdem explicantur, atque ita Chriſto dant nomina ac baptizantur. Verſamur autem in hiſce Iaponicis regionibus hoc tempore eſt Societate ſacerdotes ſeptem, fratres quinque. multi præterea ſunt incolæ familiares ac veluti ſociales noſtri, præſtanti virtute homines, qui nos in opere haud ſegnitè adiuuant. Sed vniuerſi pro meſſis copia ſanè quam pauci ſumus.

sumus, nec nobis (quod facile credas) ab occupationibus multum superest otii. itaque subsidio vehementer indigemus. Piis deprecationibus tuis & ceterorum me valde commendo. è Bungo, V. Idus Octobris, MDLXIV.

EX ALIA EIVSDEM IOANNIS BAPTISTAE EPISTOLA AD IOANNEM POLAN-
cum è Societate Iesu Romam.

NUNC aliqua mihi de Bungensium Christianorum pietate ac deuotione dicenda sunt: quae virtus cum semper in iis apparet eximia, tum vero Quadragesima tempore praesertim elucet. nam praeter peritatem vitae priuatae, & assidua supplicia voluntaria, Christiani sexta quaque feria frequentissimi in sacram conueniunt ædem: atque ubi de passione Domini peroratum est, extinctis luminibus atrocissime cuncti sese obruant. Equidem ut primùm interfui, attonitus rei nouitate motusque, prorsus obstupui. Neque verò duntaxat viroborum hoc cultus est: ipsae quoque mulieres in hanc partem se admodum strenuè atque acriter incitant. quarum nonnullae cum me summis precibus obsecrarent, sibi ut in templo, sumptis ne dignoscerentur, rilibus tunicis, echinatis globulis ferreis in sua terga saeuire iuberet, negaui scilicet: primùm id mirus decorum arbitratus: deinde etiam veritus, ne si ad ceteram austeritatem & poenitentiam, quae se ipsae praene conficiunt, verberum quoque tormentum accesserit, certum adirent vitae discrimen. id ipsum graui admodum & senes a me magnopere contenderunt. Iam verò sacra hebdomadae officia, quo animi sensu ac laeymis; Paschalia autem solent quanto animi gaudio, atque hominum multitudine celebrari dici vix potest. Nec sanè minor est Natalium feriarum gratitudo & celebritas. quin etiam pia simul & iucunda per eos dies miracula committuntur, Iustibus aliquot actionibus è sacra littera lapponico versu descriptis: quae poemata Christiani magno bono memoriter hauriunt, namque ea ratione & magnam partem litterarum partem addiscunt, & hisce carminibus idem concinendis, profanas cantiones, quibus antea assueuerant paulatim dediscunt. Nam quid ego de Confessionibus dicam? in genere ita solertes accuratique sunt, ut aliud nil egisse videantur in vita. Quibusdam ego, id vehementer optantibus, per interpretem aures praebui: quorum nonnulli scriptam Confessionem

suam secum attulerant. Credas mihi affirmanti velim, quotidianas me sesquianni totius (tam diu enim sacerdote caruerant) recognitiones actionum suarum, quæ examina dicimus, in iis scriptis liquidò comperisse: ea dispositione atque ordine in commentarium crimina suis quæque diebus notata retulerant, cum ante id tempus octavo vel quintodecimo quoque die Sacramentum Confessionis obire consuessent, quæ mihi eorum diligentia eo laudabilior videretur, quòd ex mediocribus interuallis peccata ritè confiteri haud ita difficile duxerim: ipsorum verò octodecim mensium errata in temporum seriem digesta proferre, id verò in primis mirandum est. Quid quæris? contritione sua animique cædore ita me sibi obligarunt, vt cum Christo Domino ingentes & agam & habeam gratias, quòd me in hæc loca perduxerit; tum etiam tibi plurimum R.P. vel eo nomine debeam, quòd auctoritate studioque tuo perfectum est, vt aliqua mihi pars demandaretur huiusce tam fructuosæ prouinciæ: quam ego vt ex instituto ac spiritu nostræ Societatis geram, peto abs te, vt infirmitatē meā tuis ad Deū precibus ac sacrificiis subleues. è Bungo, vi. Idus Octo. MDLXIV.

LVDOVICI FROII AD SOCIOS IN
INDIAM.

ANNO proximo, Vocoxiura vico ab hostibus concremato & exciso, Cosmus Turrianus cum Ludouico Almeida & Iacobo Consaluo officii causa cōquisitus à Christiano quodam nobili viro, Tacaxim oppidum Regis Bungensis æger nauis deuectus est. Ego autem ab Antonio Firandensi viro Principe accersitus, Cosmi iussu Tacaxumani contendi febris frigori-
busque vexatus, quæ me quatuor menses malè habuerunt. Eodē venit post mensem Ioannes quoque Fernandus. Insulani sunt numero trecenti circiter & quinquaginta, Christiani omnes, quorum quibus licuit, aduenienti mihi nauigiolis obuiam prodire, ceteris in littore præstolantibus, quorum omnium quanta sit pietas atque religio, ex eo facilè iudicabis, quòd bis in nocte ad Dominum deprecandum, Christive tormenta necemque secū reputandam, surgere è lectulo consueuerunt. Quin etiā primis tenebris multi cum se in preces fuderunt, ad mediam vsque noctem in ea cogitatione suimet penè obliti persistunt. Pyxidiculam ego cerearum agni cœlestis imaginū, quas Romæ summus Pōtifex cōsecra-

uerat, Sociis nostris attuleram ex India. id ubi receiuit Christiana
quædam anus Facatenfis, multis precibus vnam mihi eam ex-
torfit. Eius rei fama statim hoc toto tractu percrebuit. itaque ad
me quotidie & Firando & aliis ex locis nauigia veniebant viro-
rum feminarumque plenissima, è reliquiis illis amoris (sic enim ap-
pellant) aliquid a nobis efflagitantium; negari non poterat. itaque
totum eius ceræ consecrationisque mysterium exponebat. Ioa-
nes, deinde in eos distribuebatur. & sanè ceram in particulas in-
minutas secare coacti sumus, vt Christianis mille quingentis ac
triginta sufficerent. quas pro sui quisque copiis vel argentea the-
ca, vel ænea, vel stannea, vel ex aurichalco includebant; ex altera
parte nomine IESV spinea corona circumdato, ex altera tribus
ad imam Crucem clavis incisus. Templum autem ipsam, quod
Firando aliisque ex insulis confluentem ad nos multitudine
cæperet, per eos dies amplificatum, & sacrarium atque adificiis ad ho-
mem traducendum ornatum est. opere absoluto, dum Iapo-
nius quidam apud nos ceram in candelarum vsum ad ignem
quærat, arida palearum materia, è quibus parietes erant extructæ
flammam ita auidè arripuit, non modò vt hospitium nostrum
demque sacram, sed etiam quindècim ferè vicina Christianorum
recta comprehenderit atque consumpsit. quorum sanè mihi
quitas animi ac patientia visa est admirabilis, cum incensis domi-
bus domesticoque instrumento, in publicum se coacti proripere
tempestate perfrigida, cum è cælo densa nix caderet, vna cum
coniugibus liberisque, qui nonnullis eorum erant septem octo-
nive, nostram tamen vicem magis quam suam ipsorum do-
lerent. Ex ea clade sacrorum apparatus Dei beneficio ereptus
& aliquid è suppellectili vestibulique, quas nos omnes egen-
tibus Christianis iis, quorum domus arserant, miseratione commu-
diuimus. Ioannis verò Fernandi commentarius multis iam
nisi elaboratus, in quem ille sacras conciones & catechismi
plicationem Iaponico sermone retulerat, sanè quam incom-
dè periit. Ego interea, cum agrotus decumberem, ex eo periculi
me ad quendam Christianum recepi, ibique in summa egestate
floreæ mihi pro stragulo fuit, lignum pro cernicali: eò statim
agna vtriusque sexus hominum ac puerorum turba confluxit, in
commoda nostra & calamitatem lacrymis prosequentium: mo-
tuos parentes lugere dixisses: atque, vt est gens ad omnem huma-
nitatem ac misericordiam prona, quamquam in summis rei fami-
liaris angustiis, alii ad me contegendum suismet vestimentis co-
pore se se, alii in cibum duas tréve cochleas, alii virides cepas

alii denique sylvestre allium afferre. aliquot etiam Firandenses & Facatenses Christiani, qui in eam insulam anno priore Vocoxiura migraverant, cocta nobis cibaria septem octove dies è suis domibus misere. Eius incommodi nuntio Firandū vicināsque in insulas perlato, coestim ad nos subleuādos Christiani cū fabris, paleis, funibus, arundinibus aduolarunt: quorum opera cū ædes nostræ, templumque, tum etiam ingensa Christianorum tecta magno omniū gaudio ac voluptate refecta sunt.

Sed idem tempus ecce noua calamitas. Aduectum ex India pretiosum ornatum sacrorum vna cum aureo textili, & simul vitria vasa donanda principibus, Firandum Cosmus, vt tibi videlicet ab incendiis tutiora essent, ad Christianum amicū custodienda transmiserat. Hic dum ludos quosdam profanos ipso Cinerum die agunt barbari, vnus ex iis temere arreptum ignem in ædificium coniecit, qui vento adiuuante aded̄ vehemens ac sauum excitauit incendium, vt bonam vr̄bis partem cū ædibus Antonii dynastæ, & Christiani eius qui nostra seruabat, momento pænē temporis hauserit; quæ res magnam mihi præcipuè, febri, tali anitempore, laboranti, patientiæ materiam præbuit, quod in eas ego quoque sarcinas, diui Thomæ partes, quæ appellantur, itemque nonnulla valetudinis aduersæ remedia, quibus admodum inops est hæc terra, coniecerā. Inde, paucis interiectis diebus, vigilias agere sumus coacti latronum & hostium metu, quibus paruum hoc Firandi regnum infestum est: paratisque nauigiis quibus aliò, si res ferret, aueretur sacra vestis & instrumentum, nos cū Christianis in editum locum munitumque recipimus. Sed bellitumuleus ille Deo fauente sublatus est. Et quoniam Iaponicæ linguæ ignoratio rem Christianam magnopere distinet, erepto ex assiduis occupationibus tempore, faciendum sibi frater noster Fernandus existimauit, vt de Iaponico sermone grammatica præcepta conscriberet, iis duplex etiam Lexicon addidit: in altero Iaponicas voces, in altero Lusitanicas alphabeti ordine cum sua cuiusque significatione prætexens. Sexto vel septimo mense, haud tamen idcirco intermissis cōcionibus cæterisque muneribus, eam lucubrationem absoluit, in primis vtique necessariā Iaponiis excolendis.

In feriis Natalibus, atque Paschalibus, incolarū summa religio. Nocte Natali sub vesperā ientaculo exceptos bifariam in tēplo diuisimus. Ibi alternantibus choris certos ex veteri testamēto locos, sacrāsque Prophetarū prædictionis tēpori accommodatas versu Iaponico decantarūt. Deinde solēnia missarū sacra peracta sunt. Domi-

nica in palmis cum sacrum fieret, Passione domini per vices, ut fit, recitanda, tanta populi comploratio orta est, ut vix inter pronuntiantium nos mutuo exaudire possemus. Iam sexta feria, quae proximè consecuta est, complures tum Firando tum ex finitimis pagis Christiani ad verberationem cum flagris ac tunicis confluerent, quod Firandi conuentus huiusmodi ab Rege prohibentur. nec sapientibus eo die procellis atque imbribus deterriti sunt, quin minùs acriter sese cadentes, sanguinemque mittentes, per multos passus agmine composito incederent, quod ipsum separatim mulieres quoque, Christi amore incensa, fecerunt, idque summa cum pietate & sanctimonia. Porro aquam Sabbato sancto benedictam, magno studio ac fide ad morbos pellendos, partim apud religiosè asseruandam sumpserunt, partim etiam Firandum cararâque in insulas atque oppida Christianis dono mittendam. Paschali verò die Dominico, ad summam gratulationem species tantum & pompa magna defuit, cetera sanè egregia. Vnum dumtaxat pallium erat nobis, quo eodem pro umbella in supplicatione vsi sumus. sub ea gestabam ego sacratissimū CHRIS T I copus in calice, lintreatus praebat Fernandus corona rosea redimitus, & quamquam macie ita confectus, ut vix haerere vestigiis possederetur; valde tamen iucundè canebat, Dic nobis M A R I A, quid vidisti in via? Cui respondebat ex altera parte Iapontius quidam nex, trullam bacillo pulsans: nec enim ylla in his locis organa musica sunt. Eo die cibū apud nos cuncti sumpserunt, quod festis feris celebrioribus factitant, praesertim verò die Visitationi M A R I A VIRGINIS sacro, quē diem praecipuo cultu atque honore emittunt. Misericordiae sodalitia, conuiuii curatoribus in qualibet Ecclesia constitutis.

Ipsis hebdomadae sacrosanctae diebus Firandi res accidit, ad prudentiam Domini iustitiamque declarandam admodum illustri. Princeps Bonziorum erat in vrbe quidam, Sasimandaque nomine regni totius huiusce tanquam Archiepiscopus, capitalis Christianae religionis inimicus, cuius scelere antea & Cruces praecitata, & Gaud Vilela cum reliquis omnibus à Societate nostra Firando pulsi clusique fuerant. quam rem Antonius dynasta grauissime enlata nec tamen vindicarat, eo quod Bôzius principum affinitatibus modum potens esset. Is igitur ab eodem Antonio, qui tum regere exercitus Imperator vnâ cum Rege militabat, per interpretem perfundum quendam continuandum praediis delubrorum suorum. cum Antonius aperte negasset, accensus ira misit continuo Bonziorum primum, qui Antonii villas, deinde sex circiter Christianorum

tonii popularium domos incenderent. Enimuero tum Antonius rei atrocitate commotus Regem adit, Bonzii improbitatem diutius ait tolerari non posse: nisi in ipsum Rex animaduertat, sese confestim, rei militaris cura deposita, ad vlciscendam eam iniuriam profecturum. cui Rex quamquam inuitus ac mœrens, tamen quod Antonii viri nobilissimi, & secundum se opulentissimi, opera plurimum indigeret, respondit se totam rem ipsius arbitrio planè permittere. Tum recordatus iniuriarum, quibus ille nos affecerat, postulauit Antonius, vt Bonzium eo dignitatis gradu deiectum, Firandensis regni finibus in perpetuum exterminaret: & nequa spes reditus ei relinqueretur, agros illius ac bona aliis possidenda assignaret: Quo statim facto; & Christiani molesto grauique aduersario liberati, & Bonziis dedecus ingens ac dolor inuisus est.

Decem menses Tacaxumæ fuimus; quo tēporis spatio vicinas insulas, quæ in Antonii ditione sunt, bis Fernandus inuisit, nec sanè frustra, nam & Christiani, ipsius aduentu mirum in modum recreati, & barbari multi ad ouile Christi perducti sunt: in iis vetula quædam annu agens circiter nonagesimum, mulier honorata, multisque affinitatibus pollens. Hæc, beatitudinis gratia, multa Japonis delubra superstitionis peregrinationibus circumierat, habebatq; papyraceam tunicam, quæ descriptam Amidæ vitam continebat, quam illi cum aliis diplomaribus & indulgentiis (Ecclesiasticos enim ritus demò effingit) Bōzii pretio ingēti vèdiderāt, polliciti, si eo amictu, supremo die suo efferretur, omnibus noxis soluta, rectā ad beatas Amidæ sedes proculdubio peruēturā. Aegrotum quēdā eius propinquū Ioānes inuiserat, cuius domi casu ipsa quoq; tū aderat. Eā igitur Ioannes accersi iubet, si pauca de Redēptore generis humani deq; altera vita cognoscere cupiat: audituram se respōdit mulier; verū enimuero falli, si quis idcirco se Christianā futurā existimet. Sed vbi dæmonis malitiā, fraudes Amidæ, cui illa tātopere siceret, Euangelicā deniq; veritatē Ioannes aperuit; vt Japonica ingenia facillè rationibus cedunt, eius orationem mulier ita approbavit, vt lacrymis obortis baptismum continuò peteret, quid multa? solennes preces edidicit, chartaceam illam tunicam, aliāque Bonziorum scripta, quæ diximus, ad Ioannem attulit comburenda, sibi posthac sacrum fore nihil aut religiosum affirmans, præter nomen Iesu, ac deinde baptizata, tantam animi pietatē atque ardorem ostendit, vt cum vniuersos Christianos, tum eos præsertim, qui eam antea nouerant, ingēti gaudio afficeret: quam metuebant prius, nunc autē metu duplicatum in amercō-

conuerso, maxime diligunt: ac mirantur quæ prius præ imbecillitate corporis stare vix posset, eam nunc quotidie templum peccatorem, Angelicamque salutationem trecenties recitantem, & singulis noctibus orandi causa bis è cubili surgentem. Eadem postea ad me Tacaxumam cum aliis Christianis nauim contendit, ut rei diuinæ interesset, & granum aliquod benedictum & ceram, quam diuimus, consecrata particulam a nobis exposceret.

Hiscæ rebus aliisque peractis, quas ego breuitatis causa prætereo, Fernandus ad me reuertit. Et quoniam Firandenses Christiani magno nostri desiderio tenebatur, mihi autem per Regem a Christiana religione, contra quam initio simulauerat, alienum, in eade rem diuinam facere non licebat; supplicationibus habitis, & cum Antonio communicata, omnino visum est faciendum, ut eadem Fernandus eò se conferret: vbi ille dum fideles in officio retinet, labantes in fide confirmat, ethnicosque præceptis Christianis instituit; interea naues Lusitanorum duæ in hanc oram è Surdelata. quarum magistri cum injussu meo Firandi portum mihi nollent, Rex ratione lueri coactus (nam aliqui, secus ac per aduentus nostri in Japonem annis simulauerat, & nobis & Christiano infensus est nomini) se mihi per quendam è suis familiaribus excusauit, quod bellicis districtus negotiis, nondum mihi salum nuntiari iussisset; & simul magnopere petiit a me, ut Lusitanis aditu ne prohiberem: se primo quoque tempore de mea quoque introductione cum nauarchis acturum. Illi igitur permittente me descendunt, & promissa ab Rege sapienter exigunt, templum suum se exadificaturos recipiunt. Rex tergiversando rem extraneam nosque iam aperte frustrari, cum eo ipso tempore oneraria, cuius sancta Crux est nomen, aduenit, sane opportunè nam & Societates è Societate tres, Melchiorum Ficedum, Balthasarem Alstam, & Ioannem Capralem summa cum animi nostri voluptate lætitia nec opinantibus nobis aduexit, & occasionem optatam præbuit Regis ab ea perfidia reuocandi. Hanc ego nauem acquiri quæsitam reperi in ipso cursu velis adhuc inflatis: & Petro quidam Almeida nauarcho pro excellenti eius probitate, & in Societate nostram obseruantia, facile persuasum est, ut vela submitteret, ibidemque subsisteret: mercatores autem siue nauigationis nausea tædioque, siue alia quauis de causa, nullis rationibus sententia deduci potuere, quò minus scaphis oppidum properarent, & mercimonia exponerent. magno illis ea descensio nocentissima namque a furibus igne apothecis eorum injecto, non exigua mercimonia parte vel flamma ventoque sauiente consumpta, vel etiam ab ipsa

ab ipsis furibes inter eam trepidationem ablata, aut eorum circiter duodecim millium damnum fecere. Interea Petrus Almeida, qui iactis anchoris ab oppido sex millia passuum stabat, rogatu meo Regi apertè denuntiat, se nisi nobis restitutus nequaquam appulsurum. Rex autem, dierum aliquot mora interposita, ad extremum metuens, ne si rem diutius distulisset, magna rerum suarum iactura nauarchus alios portus peteret; nobis & urbem intrandi, & sacra ædis exstruendæ potestatem fecit. Descendentibus nobis ad littus die natali D. Bartholemai Apostoli, gratulatio ingens, & à nautis Lusitanis significata est, & ab incolis Christianis, cum se, præter spem, voti compotes factos viderent. Nos cum nauarchis & magno præterea comitatu Regem adiuvimus, eique gratias egimus. accepti sanè frigide, quod dedit accepimus. inde Antonio eiusque matre salutata, ad instaurationem templi continuò animum adjecimus. ex onerariis Lusitanorum tribus, pecunia in ædificationem corrogata, opus celeriter ad culmen perductum est. Itaque in eo templo natalem diem **MARIÆ VIRGINIS** egimus Balthasare sacrificante, & magno omnium gaudio concionante. Tanto autem studio a nobis de hac Firandensi commoratore multis de causis laboratum est: primum quòd ita mandavit Antonius Quadrius; deinde ne Christiani incolæ summa virtute ac religione homines deserantur: tum ut iacta a nobis in animis puerorum, qui sanè præstanti sunt indole, semina Christianæ doctrinæ, ad bonam frugem nostra opera perducantur: postremò Lusitanorum etiam gratia, qui ad hoc emporium libentissimè commeant, ad merces distrahendas ac diuendendas opportunissimum. Dum hæc ad Firandum geruntur, cognitum est Cosmum Turrianum Bungenis regis hortatū atque auxilio ad oppidum Rimani regni Cochino peruenisse, eamque Ecclesiam, quam hostes affixerant, eiusdem Regis opè ac beneficio restitutam. Eò Melchior Ficerdus cum mandatis ac litteris, quas afferebat ex India, ad Cosmum profectus est. Nec ita multo post Cosmus ad nos scripsit, ut ad se ego & Balthasar Acosta veniremus, Caprali & Fernando Firandi relicti, quæ prima nauigandi facultas fuerit, proficiscemur. atque ego me, nisi per meâ steterit peccata, Meacum ad Gasparem Vilelam missum iri confido. nam nostrorum hominum subsidium aliquod non ipse modò, sed etiam Meacenses vehementer exoptant: quippe qui ad eum, sacrorum causa, è remotis vrbs amplissimæ partibus ægre admodum ventitant. Cuius profectò res gesta satis declarant, nihil esse tam arduum atque difficile, quod

non animi robur ac perseverantia superet. Nam qui primis legationis suae temporibus, contumeliis, probris, lapidationibus nullo defensore appetitus diuque vexatus est, tantum constantia patientiaque profecit, non modo ut populo, sed etiam ut principibus Regeque iam ipso aequo ac beneuolę utatur. In agro Meacensi intra quadragesimum circiter lapidem Ecclesias septę instruit, multis ę prima nobilitate ad Christi cultum adductis: magnum denique rei Christianę studium in illis gentibus excitauit. Verum hęc & reliqua huius prouincię acta, ex aliorum litteris fufius cognoscetis. Vos ego patres fratresque mihi carissimi per Deum obsecro, uestris in sacrificiis precibusque memoriam meę retineatis. *Frid.*
Quarto Non. Octobr. MDLXIV.

IOANNIS FERNANDI AD FRANCISCVM
PETREIVM E SOCIETATE IESV.

Etsi putabam vos de rebus Meacensibus ę Galis Vilelę ipsius litteris cognituros; tamen cum Christiani duo certi homines nuper ad nos Meacensisissent, faciendũ mihi existimaui, ut quę ab illis accepimus, tibi per litteras primo quoque tempore exponerę. Anno superiore cum Gaspar, ad Bonorum furorem atque impetum declinandum, ex vrbe Meaco Sacra Christianorum hortatu precibusque se recepisset; Didacus quidam neophytus ad Xamaxinodonum in ius adiit, debitam sibi a nequo pecuniam iudicio repetes. hunc Xamaxinodonus ut agnosceret per ludibrium sitne Christianus interrogat. Ego verõ sum, inquit ille: cui rursus Iudex: cedo, uestra quę dogmata sunt? recusanti respondere Didaco, seque excusanti quoddam tyro esset etiam nũc, inquit instare denuo barbarus, & vrgerę, ut aliquid in mediũ afferret. Necesseitate panę coactus Didacus de animorum immortalitate que æterno totius vniuersitatis parente caput nonnulla disseminauit quibus permotus Xamaxinodonus, abi (inquit) nũtia magistro ut ad suã mihi doctrinam declarandam accedat. nam si tu rudis es huc & nouitius tam bene disputas, quid de ipso doctore tuo pendendum est? quoddam si veritatem religionis Christianę probarit, eam que fortasse & Quequidonus collega suscipere non grauabimur. Didacus igitur non sine diuino consilio id factum existimans, in rensi actione deposita, Sacaium illico ad Gasparem excurrit, & que iudicis mandatum exponit. Gaspar rem cum Christianis, qui ibidę aderant, comunicat. illi negat se dubitare quin ea sit insidiosa

euocatio; proinde nequaquam eundem omnino probabilis erat
 ea sententia; verumtamen, ne cui, verbum Dei audire se velle di-
 centi, aliquo pacto defuisse videretur; Laurentium Iaponium co-
 mitem suum ad eum legauit: qui, quamquam proposito vitæ
 periculo, libens decessit, ea conditione, vt nisi intra quadriduum
 reuertisset, minùs commodè cum eo actum existimaretur. Dies
 duo, tres, quattuor; nec tamen redit, pro mortuo scilicet vel cer-
 tè malè accepto est habitus. mittitur de cõmuni sententiã Meacum
 vnus è Christianis Antonius nomine, vt cuncta Sacaium explo-
 rata certaque referat. Huic in ipso itinere occurrit Laurentius
 & comites duo cum iumento tendentes ad Gasparem deportan-
 dum, quodd iam Xamaxinodonum & Quequidonum Lauren-
 tii opera Dominus ad se conuertisset. Meacum igitur cum
 Sociis tribus Gaspar profectus, (ii sunt Iaponii Laurentius, Au-
 gustinus, & Damianus missus ad eum mense Decembri) Xama-
 xinodonum & Quequidonum Baptismo lustrauit. Erant ambo
 venefici, & dæmone familiariter utebantur, idem iuris Ia-
 ponici peritissimi, summaque prudentiæ & eruditionis fama, ita-
 que ab ipso Rege & iis, qui rerum potiuntur, de religione bellõque
 consulebantur: Christianæ autem religionis aded acres aduersarii,
 vt in ea affligenda & Gaspare exturbando Bonzii ipsorum præci-
 piendõ opibus, gratia, auctoritate niterentur. Nunc autem diuini-
 tus immutati ambo tanto studio in Christianæ causæ defensionem
 incumbunt, vt Iaponicarum opinionum prauitatem atque falla-
 cias scriptis arguere atque aperire instituerint, Euangelica veri-
 tate ad calcem operis addita: quem librum ad comunè omnium
 vilitatem salutemque sunt edituri. Sanè grauem ex eorum cõuer-
 sione plagam ac dolorem Bonzii accepere, præsertim quodd illos
 imitatus Xuicaidonus quoque vir in Iaponicis meditationibus ex-
 ercitatissimus, & Mioxindoni rei militaris præfecti cognatus,
 ad Christum accessit, atque inde in patriam reuersus passuum
 ab vrbe Meaco viginti quattuor millia, quæ Imoris appellatur,
 estque in Mioxindoni ditione, tantum apud affines & amicos ex-
 emplo suo monitisque profecit, vt eò Laurentius ipsorum rogatu
 missus à Gaspare, patritios sexaginta, eorumque familias, omnino
 capiturum ad quinque millia, baptizauerit, & de sacra confestim ex-
 structa: quorum tanta fuit in fide virtus atque constantia, vt post
 Laurentii discelsũ, à Bõziis ethnicisq; ad defectionem sollicitati la-
 cessitq; partim altercationibus, partim etiã ludibriis & insectatio-
 nibus, non modò non ab incõcepto desisterint, sed etiam pro
 defensione Euangelii diem vnum in armis fuerint. Quibus rebus
 Xamaxi-

Xamaxinodonus cognitis, Gaspari persuasit vt ad Mioxindonum (cuius domicilium ab Imori castro, vnius diei distat itinere) sese conferret, causamque Christianorum apud eum ageret. Ab eo Gaspar benignè acceptus, cum de rebus diuinis ipso valde approbante verba fecisset, summa eiusdem voluntate obtinuit, vt Imorenses ethnici Bonziique neophytis negotium postea ne facerent. quare Christiani molestia liberati & magnopere confirmati recreatique sunt: ad quorum numerum tredecim alios in rebus Gaspar adiunxit, prostridieque Meacum reuertit. Ex eo tempore in agri Meacensis munitis oppidis quinque ad passuum novemtra quinquaginta millia totidem Ecclesie instituta dicuntur. Religio autem ipsius Meacensium tanta esse fertur in Gasparem animi propensio, vt cum Gaspar ab Amangutianis litteras accepisset, eam Ecclesiam à Moridono tyranno vexari, piis ipsorum diffusis cœtibus, euerso templo, arceque ipsa per vim occupata; longem adierit, atque ab eo impetrauerit, vt ad Moridonum scriberet, gratum sibi esse facturum, si Christianos commendatos haberet, eorumque templi instauracionem atque ædificacionem adiuuaret. Eam epistolam Rex insigni cuidam viro dedit ad Moridonum in castra leucas triginta ultra Amangutium pertinetem; eiusdem epistolæ separatim exemplo ad Christianos Amangutianos allato, qui propterea magnam in spem rerum meliorum venerunt. Hæc habui quæ de Meacensibus rebus in presentia scriberem, vt tam læti nuntii quam primum in Italiam peruenirent. Gasparem ipsum de eisdem rebus aiunt scripsisse. Eius litteræ, quas Bungi itinere pergens alius nescio quis fecerit, citur, vt speramus, propediem subsequenter. Hactenus de his. Quod verò ad me ipsum attinet, te per IESVM CHRISTVM R. P. obtestor, vt mei in sanctis sacrificiis tuis nominatim memineris, atque id ipsum a reliquis omnibus Sociis petentium ipsorum deprecatione placatus mihi Dominus tantum vultu impertire dignetur, vt Societatis nostræ disciplinam ac legem ad finem vsque vitæ custodiam. Firando, v. Idus Octobris MDLXIV.

LVDOVICI ALMEIDÆ AD SOCIOS
IN LVSITANIAM.

Complectar his litteris, fratres mihi carissimi, ea dumtaxat quæ mihi, certa Iaponis obeunti loca in itinere contigerunt: nam cætera nostri Meaco, Firando, atque alibi ad vos ipsi perscribent. Anno proximo Pater Cosmas Terrianus Vocoxiura, vbi tum comorabatur, misit me, duo in oppida

regni Rimani ad prædicandum Euahgelium; quibus in oppidis intra tertium circiter mensem (quæ Dei benignitas est) non infimæ cõditionis homines amplius mille duceti ad ouile CHRISTI perducti sunt. Atque illa quidem iam cognouisse vos arbitror: Barptolemæum Regem valde potentē Rimani Regis fratrem, magna cum nobilitatis parte, conuersum ad Christi fidem, aliõsque deinde complures. Didicistis præterea, vt opinor, Vocoxiura vicus ac portus, nostris ab eodem Barptolemæo attributus, cū ædificiis cum verò neophytis in dies quàm feliciter crescere cæperit. Hunc aded lætum rei Christianæ progressum cū diabolus ferre non posset, hõzios permultos è popularibus Barptolemæi sollicitare nõ destitit, quoad facta coniuratione armisque clam sumptis, Reges ambos repentino impetu aggressi, Barptolemæum, quod idolorũ cultu sublato phana ipsa Deo, vero dicasset, regno deturbatum, in arcem quandam compulerint, intra quam sese continebat hoc tẽpore, fratrem verò eius, quod in regnum suum patefecisset aditum Euangelio, dimidia ferè parte oppidorum suæ ditionis exuerint. In eo tumultu, Vocoxiura vicus, injecto furtim à vicinis hostibus igne, confestim incensus est. Cosmus in Rimani cuiusdam neophyti nauem confugit, Leonis nomine, qui periculo cognito statim præclarè instructis nauigiis duobus ad opem Ecclesię templõq; ferendam aduenerat: quod tamen ipsum vnà cum ædibus Christianorũ agriculturalium, cū iam Cosmus, vt dixi, nauigium conscendisset, inspectantibus nobis eodem conflagrauit incendio. Spectaculum nostris oculis graue admodum & acerbum. Vicus primùm exustus ac dirutus is, qui modò & conuenarum numero & plurimo Dei cultu florebat: innocentes pueri permulti, quotũ piis vocibus ac quotidianis precationibus in Dei laudem nuper omnia perstrepebant, raptim in naues impositi, dilapsique; cætera neophytorum turba cum liberis atque familiis, sine recto, sine cibariis, sine vllõ præsidio relicta crudelitati hostium atque sæuitiæ. Rebus igitur desperatis mœrentes cursum direximus ad portũ, qui primus regni Bungenis occurrit, leucas à Vocoxiura circiter quinquaginta. In ea nauigatione, digna memoratu nonnulla accidere, è quibus hoc vnum in præsentia exponam. Cū ad alias eius oræ stationes, tempestatis causa, coacti sumus appellere, tum ad quendam regni Rimani portum, citra eum locum, quem petebamus, passuum millia quinque & viginti. Eius portus atque oppidi facilè princeps erat Leo: qui inde Vocoxiuram ad nos, vt diximus, nauigiis duobus erat profectus. Eò igitur delati, quod Cosmus valerudine admodũ vitæretur aduersa, descendimus, ibique dies octo substitimus. quo tempo-

tempore Christianorum concursus ad Cosmum ingés fieri captus; quòd neminem è sacerdotibus nostris antea viderat. Verùm noctu ferè ventitabant, exploratorum metu, hostiumque Christiani nominis, quibus oppidum erat refertum. Nam Regis pater, qui ante iam exacta Regni administratione decesserat, cognita lèditione ac bello in filium excitato, rebellibus renuntiari iusserat, omnia ipsorum arbitrio compositum iri; spondèdarque, ipsum filium Regem, itemque nepotem, in exsilium ituros; Cruces Christiano ritu defixas auulsam iri, Christianos ad patrios ritus Christo deserto redituros. Id erat causæ cur neophyti minùs apertè Cosmum inuiserent, quorum erat numerus fèrme octingentorum. Ipsi verò pueri Christiana doctrina sic erant eruditi, vt cuncti precandi formulas plerique etiam Catechismum totum tenerent. Ii curabat Cosmus vt inter sese, dialogi more, fictis ad tempus personis, de Christiana religione, Gentilique superstitione certarent, idque tanta cum animi voluptate, vt perspecta gentis huiuscè fides ac pietas omnem pænè acceptæ cladis dolorem abstergeret. Sed hoc ipsum quoque solacium nobis humani generis hostis inuidit, ac Bonzios impulit, vt facta manu, diuersorū nostri arundinea recta nocturnis lapidationibus magno cum strepitu peterent: quo maximè tempore neophyti spiritualium sermonum delictis fruebatur. Quocirca nihil hostium vim ac potentiam veritus Leo (quod alius nemo præter ipsum auderet) nos adium suarum excepit hospitio: cumque nihilominus Bonzii fureret, tanto dolore ipse cum omnibus suis exarsit, vt inscientibus nobis arstita capere, ignemque cœnobis Bonziorum inferre, summa præsertim vxoris voluntate, decreuerit. Eam rem odorati Bonzii, furere desierunt. Verùm quia commoratio nostra diuturnior periculosa neophytis esse videbatur, idque ipsimet ita iudicabant; quamquam magno cum dolore, quem ex ipsorum solitudine & calamitate capiebamus, magnaque mutua beneuolentiæ significatione, silentio noctis digressi; postridie Tacaxim oppidum Bungenis oratenuimus. Ibi Cosmus loco propinquo consistere, & neophytorum animos epistolis, inter eos terrores atque discrimina, confirmare, totiusque rei exitum expectare constituit. & quo esse ibi tutò liceret, ad Regem Bungi me misit, duarum & triginta leucarum itinere; vt is de mansione sua cum Tacaxiano Præfècto per litteras ageret; quòd Cosmus ipse propter valetudinem longius progredi non auderet. Rex erat eo tempore Vosuqui, (id oppidi nomen est) quem vt conueni, Cosmi que mandata exposui, Rex valde lætatus Cosmum in suis versari finibus, procius mibi dedit.

dedit ad Præfectum epistolam; Cosmo aream ædesque ad habitandum attribueret, & ex incolis, Christianum, quicumque veller, fieri permetteret. Atque hæc quidem eo ipso die: post mensem autem, Cosmum regni proceribus per litteras magnopere commendavit. Post menses verò duos, cum Christianam rem parum procedere cognovisset, duas edidit tabulas ornatas auro, nigròque colore distinctas, quarum alteram Cosmus apud se, alteram vnus è nostris haberet in alio pago percelebri (Cauaxirim appellat) leucas à Tacaxi septem. Earum in vtraque rei Christianæ tribus capitibus chirographo suo cavit quàm diligentissimè. Primum enim edixit licere in suo regno, summis, mediis, infimis Christianos fieri: deinde pœnas proposuit, si quis diuinæ legis præcones aut impedisset, aut vlla ratione læsisset: tertio declaravit placere sibi in perpetuum tota sua ditione prædicari Evangelium. Ac mirum sanè, quantopere Christianæ religioni faveat, quamquam ei nondum addictus. Perentibus nomine Bonziorum quibusdam, vt nos exterminaret; alienum esse eius dignitate, ferre qui Deos suos tam impudenter tam contumeliosè profcinderet; infames item edacitate carnis humanæ, (hoc enim illos non pudet crimen nostris objicere) & quocumque pergerent, euerfiones atque excidia secum afferentes: cum hæc, inquam, & alia sexcenta in nos probra jactarent; annus, respondit ille, circiter quartusdecimus agitur, ex quo hi homines in hæc loca magno vti que meo bono delati sunt: tribus quippe dumtaxat regnis antè præfueram, nunc verò quinque possideo. antea pecuniæ laborabam inopia, nunc Iaponis Reges omnes diuitiis supero; atque ad populares etiam meos hoc beneficium pertinet. denique omnia mihi ex eorum hospitio secunda acciderunt: quin etiam filio magna meâ voluptate sum auctus, cum nullum antea suscepissem. Quæro nunc ex vobis; eoquid attrulerit mihi commodi religionis vestræ defensio: proinde cauete, ne in posterû ad me istiusmodi verba faciatis. quo illi respõso fracti abjectique cessere. Idè ferè Meaci contigisse cognouimus, cum Bonzii ex ea vrbe Gasparem Vilelam exturbare conarentur. Mos est Iaponiorum, cum aliquam pecuniæ summâ principibus largiuntur, chirographum illis offerre, ex quo ipsi deinde per suos domesticos eâ pecuniâ exigat. Eiusmodi chirographum, facta collatione, Meacenses Bõzii derulerant ei, qui causas ipsorû apud Regē agere cõsueuerat, vt idem ille nostros Meaco pellendos curaret. Is auditum aliquoties Dei verbum (vt erat bonus natura) probauerat. Itaque rem sustinere & chirographum apud se detinere constituit, quoad clariùs, quæ tradebatur à

Vilela,

Vilela, cognosceret. Adit igitur, & audit hominem magno cum de-
 fenſu: redit iterum ac tertio: deniq; clariore oborta ſibi luce Chre-
 ſtianus efficitur, atq; hac maxima ratione Dominus hominē hunc,
 ſicut & ceteros qui ſe haud difficiles præbent, ad veritatem ab e-
 rrore traduxit. Verū, vt ad inſtitutam narrationem feuerat, tabu-
 las ego regias ad Coſmum miſi, quarum vnam Eduardus Sylius
 Cauaxirim promulgandi Euangelii cauſa pertulit. Ego in regia
 bemoratus ſum à natalitiis Domini ad Paſchatis vſque per
 ſolennia. Interea quanta, quam aſſidua concionū frequentia, quæ
 crebri Baptiſmi; quæ in publicum hoſpitale caritatis officia, quæ
 eleemoſynæ; feriis verò Natalibus, quàm pia è ſacris hiſtoris
 ſpectacula exhibita, per quadrageſimam, qui ardor animorum, quæ
 graues, quàm acerbæ pœnæ a neophytis vltro ſuſceptæ: paſcha-
 bus denique diebus quàm feſtiuæ ac iucundę gratulationes
 publicè tum priuatim extiterint, quoniam ea vobis minimè no-
 ſunt, nihil attinet ſcribere. Per eos dies Eduardus Cauaxire diu-
 cenſus rei Chriſtianæ ſtudio, in memor cibi potuſque, ad Euang-
 elium dies ac noctes prædicandum incumbit, grauè morbum è
 mo labore contraxerat. Ad eum ego eurandum (abeſt autem Ca-
 uaxiris oppidum ab regia vrbe leucas paulo plus triginta) Coſ-
 iuſſa ingenti labore perrexi; quòd è perpetuis imbris am-
 deò intumuerat, vt vado tranſmitti non poſſent. Ita coactus
 èta via deſcendere, quinto demum die perueni Cauaxirim, frange-
 que noſtrum offendi humanis omnibus remediis, in magna
 norum ſolatorum copia, deſtitutum; macieque panè extremè
 feſtum: ſic prorsus, vt nonnulla, quæ mecum ad inſtaurandas
 agri vires attuleram, parum illi exhausta propè iam naturali
 te profuerint. Et quoniam Coſmi viſendi, antequam migr-
 corpore, magno deſiderio tenebatur, noctem quietam noctu-
 ſias Coſmi iuſſu Tacaxim eum nauì tranſuexi, quem acceptum
 mantiffimè, officioliſſimeq; tractatum, Coſmus fruſtra ſanari
 natus eſt: decem ſuperuixit dies, ſumpto bis corpore Domini
 abiit, præclaro nobis cum virtutum aliarum, quæ in ipſo elu-
 tum verò Chriſtiana humilitatis ac patientiæ documento re-
 Quam multas ille, ſui præſertim aduētus initio, difficultates
 commoda pertulit! quot imbecilli corpusculi vexationes pati-
 ti u nomine ſubiit! quanta verò induſtria, quanto ſuit ſtudio Ch-
 ſtianæ religionis propagandæ! lequidè nil vidi ſimile, ceſſabar
 quam. itaque præter cæteros labores, non ſaponicas modò, verò
 etiam Sinenſes, quæ multo difficilioreſ cognitu ſunt, didicerat
 teras, artemque laponicę linguæ grammaticam & copioſa

primus ipse confecerat. Sed redeo ad Cosinum. Is eo ipso tempore ad Rege Rimanorum accersitus, tamen cum eo congregari vehementer optabat, atque ob id ipsum etiam in oppido Tacaxe remanserat: prius tamen regem Bungi constituit tota de re facere certior: binas interea litteras ad Rimanum dedit, quas cum mandatis ego deinde sum subsequutus: ignosceret moram: ita de se meritum esse Bungensem, ut illo in consilio proficisci fas esse vix duceret. Rimanam Tacaxe tendentibus pagus occurrit, quam Leonis patriam esse iam diximus. Eo ut perueni, me viso, & profectiois meae causa cognita, neophyti dici vix potest quanta laetitia affecti sint. Serum erat diei: totum id tempus confluentibus ad me salutandi causa datum est: Baptizati quoque nonnulli, in iis ethnici cuiusdam filius, qui pro ea consuetudine, quam cum Christianis sanctè institutam habebat, non modò sese Deo commendare iam cæperat, veterum etiam Christianæ doctrinæ rudimenta memoriter hauserat. Postera luce ex eo loco profectus Rimam quinque leucarum intervallo deueni. Rex cum cætera comitate tum etiam cœna me exceperit, multaque de Bungenfi re percontatus, quod ad Cosinum accinebat, ita respondit: Cochinosum suæ ditionis emporium esse Christianorum, (quadringenti & quinquaginta ferè neophyti numerantur) eò Cosinum posse concedere, ibique expectare, dum debellatum esset, daturum se, qui me illuc usque perduceret, mihi que aream ac domum in usus Cosmi assignaret. itaque factum est, cessitque res è sententia. Cosmus bona Regis Bungenfis venia conscendit statim, & Cochinosum naui delatus, magno omnium gaudio exceptus est, nullaque interposita mora, neophyti solum purgare ædesque instruere aggressi sunt. Ille perspecta hominum virtute ac probitate magnopere delectatus, istud præcipuè mirabatur, cum temporis spatium non plus trimestri ad CHRISTVM Dominum cuncti conuersi fuissent, tam recenti re, nullis hostium minis aut denuntiationibus, de suscepta religione potuisse deduci. Grates Domino, qui illos tanto animi robore ac fortitudine impertit, è Bungo, Pridie Idus Octobr. MDLXIV.

LIBRI TERTII FINIS.

i

SELE-